

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра обліку і оподаткування

НЕПИЙВОДА Ростислав Михайлович

ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ
ПІДПРИЄМСТВА

Спеціальність 071 - Облік і оподаткування
Освітньо-наукова програма – Міжнародний облік

Кваліфікаційна робота

Виконав:

студент гр. ОМОм - 21

Непийвода Р. М

(підпис)

Науковий керівник

доц., к.е.н. Починок Н. В.

Кваліфікаційну роботу допущено до

Захисту:

«___» _____ 2025 р.

Завідувач кафедри

_____Задорожний З. В.

Тернопіль – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ.....	6
1.1. Оборотні активи підприємства як економічна категорія: сутність та класифікація.....	6
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку оборотних активів.....	12
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ.....	19
2.1. Організаційно-методичні аспекти обліку виробничих запасів.....	19
2.2. Особливості методики й організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості.....	25
2.3. Удосконалення обліку грошових коштів для забезпечення платоспроможності підприємства	31
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ.....	40
3.1. Внутрішній аудит оцінки оборотних активів	40
3.2. Аналіз ефективності використання оборотних активів	48
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	62

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Оборотні активи є однією з найважливіших складових фінансового стану підприємства, оскільки їх ефективне управління та облік безпосередньо впливають на платоспроможність, ліквідність і загальну стабільність організації. Вони становлять значну частину майна підприємства і забезпечують безперервність його операційної діяльності, оскільки служать джерелами для фінансування поточної діяльності, забезпечують виробничий процес і реалізацію продукції.

Облік і аналіз оборотних активів є важливими інструментами для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів, тому вони займають важливе місце в бухгалтерському обліку та фінансовому менеджменті підприємств. Чітке та достовірне відображення даних про оборотні активи дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення, що сприяють підвищенню фінансової стійкості підприємства.

Значення обліку і аналізу оборотних активів також зростає в умовах постійних змін в економічному середовищі, фінансових криз, коливань валютних курсів, зростання конкуренції на ринку. Сучасні підприємства потребують ефективних методів управління своїми активами, що дозволяє не тільки мінімізувати ризики, але й оптимізувати фінансові потоки.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження основних аспектів обліку та аналізу оборотних активів підприємства, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення цих процесів. Для досягнення цієї мети буде проведено огляд теоретичних основ обліку та аналізу оборотних активів, а також дослідження практичних аспектів управління оборотними активами на прикладі конкретного підприємства.

Завданням кваліфікаційної роботи є: Вивчення основних теоретичних аспектів обліку та аналізу оборотних активів; оцінка існуючих методів обліку оборотних активів на підприємствах; проведення аналізу структури та динаміки оборотних активів на прикладі конкретного підприємства; розробка

рекомендацій щодо вдосконалення обліку та управління оборотними активами.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, організаційно-методичних і практичних питань, пов'язаних з обліком і аналізом оборотних активів.

Об'єкт дослідження – оборотні активи підприємства, що включає виробничі запаси, дебіторську заборгованість та грошові кошти.

Методи дослідження: аналіз – для оцінки структури та динаміки оборотних активів підприємства; синтез – для визначення зв'язків між різними елементами оборотних активів і їх взаємодії в рамках фінансової діяльності підприємства; порівняльний метод – для оцінки ефективності використання оборотних активів на основі показників рентабельності та ліквідності підприємства; інтерпретація – для виявлення та трактування результатів обліку та аналізу оборотних активів.

Наукова новизна дослідження полягає у поглибленні теоретичних положень та удосконаленні методичних підходів до організації бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту оборотних активів підприємства як ключових елементів забезпечення його фінансової стабільності. У межах дослідження: уточнено економічну сутність, функціональне призначення та класифікацію оборотних активів з урахуванням їх ролі в кругообігу капіталу; систематизовано чинне нормативно-правове забезпечення обліку оборотних активів та виявлено напрями його вдосконалення відповідно до сучасних викликів; удосконалено організаційно-методичні підходи до обліку виробничих запасів з урахуванням вимог управлінського контролю і мінімізації втрат; запропоновано напрями оптимізації обліку дебіторської заборгованості в частині оцінки її платоспроможності та строків погашення; обґрунтовано пропозиції щодо покращення обліку грошових коштів з метою зміцнення ліквідності та оперативного управління платоспроможністю підприємства; розроблено підхід до організації внутрішнього аудиту оборотних активів з акцентом на оцінці ризиків та ефективності використання

ресурсів; удосконалено систему показників та методику аналізу ефективності використання оборотних активів як інструменту прийняття управлінських рішень.

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробці рекомендацій та прикладних підходів, що можуть бути використані в діяльності суб'єктів господарювання для підвищення ефективності управління оборотними активами.

Інформаційна база дослідження: нормативно-правова база, зокрема Закони України, Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, Інструкції з обліку активів підприємства; фінансова звітність підприємств, бухгалтерські документи, статистичні дані; наукові праці, монографії та статті з обліку, аналізу та управління оборотними активами.

Інформація про апробацію результатів роботи та публікації. Результати дослідження були опубліковані в Збірниках тез кафедри обліку і оподаткування.

Обсяг і структура роботи: кваліфікаційна робота складається з трьох розділів, висновків і списку використаної літератури:

1. Вступ, де окреслені мета, завдання та актуальність дослідження.
2. Розділ 1 «Теоретичні основи обліку оборотних активів», в якому розглянуті сутність, класифікація оборотних активів, а також нормативно-правове регулювання обліку.
3. Розділ 2 «Організація та методика обліку оборотних активів», що містить методику обліку виробничих запасів, особливості обліку дебіторської заборгованості і грошових коштів.
4. Розділ 3 «Напрями вдосконалення аналізу та аудиту оборотних активів», в якому розглянуті внутрішній аудит оборотних активів та аналіз ефективності їх використання.

Повний обсяг роботи складає 67 сторінок тексту, включаючи 8 таблиць, 3 рисунки і список літератури з 63 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

1.1. Оборотні активи підприємства як економічна категорія: сутність та класифікація

Оборотні активи є важливою складовою частиною майна будь-якого підприємства, що безпосередньо пов'язано з його економічною діяльністю. Вони мають суттєве значення для підтримки нормального функціонування підприємства, забезпечення ліквідності та гнучкості в умовах змінюваного ринкового середовища. Розуміння сутності оборотних активів, їх характеристик та ефективного управління ними є необхідним для розвитку та стабільності підприємства.

Оборотні активи – це частина активів підприємства, що використовуються у процесі виробництва та реалізації продукції, виконання робіт або надання послуг і перевтілюються у гроші протягом одного року або нормального операційного циклу підприємства. Оборотні активи є джерелом забезпечення безперервності виробничого процесу і виконання поточних фінансових зобов'язань.

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 (НП(С)БО 1), оборотні активи підприємства включають такі елементи, як запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти, поточні фінансові інвестиції та інші активи, що за своєю природою є ліквідними і можуть бути реалізовані або використані протягом короткострокового періоду.

Ключовою характеристикою оборотних активів є їх здатність швидко перетворюватися в грошові кошти або інші ліквідні активи, що дозволяє підприємству здійснювати поточну фінансову діяльність, оплачувати зобов'язання, фінансувати виробничі витрати, а також забезпечувати гнучкість в умовах змін на ринку.

У процесі дослідження оборотних активів значну роль відіграють наукові трактування цієї економічної категорії. У різних підходах до

визначення оборотних активів можна побачити різноманітні акценти та концептуальні підходи, що дозволяє глибше зрозуміти їх сутність, значення та функції в діяльності підприємств. Вчені-економісти, вивчаючи оборотні активи, виявили різноманітні аспекти їхнього функціонування, які варто розглянути для більш детального аналізу.

Оборотні активи трактуються як частина майна підприємства, що перебуває в обігу, тобто має обмежений період оборотності. Вони складаються з ресурсів, які підприємство використовує в процесі здійснення основної діяльності та які з часом трансформуються в гроші або їх еквіваленти. Вчені визначають оборотні активи не лише як ресурси, а й як джерело ліквідності підприємства.

За даними В. С. Протасова, оборотні активи підприємства – це ті активи, що у процесі обігу змінюють свою форму і безпосередньо взаємодіють із зовнішнім середовищем підприємства через виробничу та фінансову діяльність. Протасов відзначає, що оборотні активи є основним джерелом фінансування короткострокових зобов'язань підприємства, тому їхня швидка ліквідність і оборотність є критично важливими для забезпечення стійкості та успішного функціонування бізнесу [47].

Н. С. Логінова вважає, що оборотні активи виконують кілька функцій, серед яких найважливішими є функція забезпечення поточної діяльності підприємства та забезпечення його ліквідності. Вона підкреслює, що оборотні активи дозволяють підприємству здійснювати нормальний виробничий цикл, тобто створювати нову продукцію і реалізовувати її на ринку, забезпечуючи стійкий фінансовий стан. Логінова також зауважує важливість регулювання оборотних активів для запобігання надмірній концентрації ресурсів в одного типу активів, що може призвести до неефективного використання фінансових ресурсів [24].

Оборотні активи безпосередньо пов'язані з концепцією ліквідності підприємства, яку розглядають як здатність підприємства покривати свої зобов'язання на поточний момент. Важливим моментом є те, що оборотні

активи є важливим інструментом, що дає змогу оцінити рівень ліквідності підприємства.

А. Ф. Макаренко, аналізуючи теорію ліквідності, зазначає, що «ліквідність підприємства залежить від структури його активів. Ліквідність активів має на увазі можливість швидкого перетворення їх у грошові кошти без значних витрат. Таким чином, він акцентує на важливості високої ліквідності оборотних активів, що забезпечує своєчасне виконання зобов'язань підприємства перед контрагентами та державними органами» [25].

Л. М. Лещенко, вивчаючи проблему ефективного управління оборотними активами, наголошує на «важливості оптимізації ліквідності. Вона зазначає, що значна частина оборотних активів, особливо запасів і дебіторської заборгованості, може призвести до накопичення «заморожених» фінансових ресурсів. Тому, на її думку, підприємствам необхідно систематично проводити аналіз оборотних активів для виявлення й оптимізації ліквідності» [23].

Інший важливий аспект трактування оборотних активів стосується їхньої ролі як джерела фінансування. Оборотні активи забезпечують не лише ліквідність підприємства, але й допомагають у його фінансовому управлінні, оскільки їх можна використовувати для забезпечення поточних витрат без залучення додаткових зовнішніх джерел фінансування.

І. Б. Соколов у своїй роботі звертає увагу на «роль оборотних активів у фінансуванні підприємства, наголошуючи, що грамотне управління оборотними активами може значно покращити фінансову стабільність підприємства. За його словами, оптимізація оборотних активів зменшує потребу в залученні позикових коштів, що дозволяє знизити фінансові ризики та забезпечити більш ефективне використання власних ресурсів» [50].

Н. О. Тарасенко також відзначає, що «оборотні активи є важливим джерелом забезпечення фінансових потреб підприємства, особливо в періоди підвищеного попиту або нестабільної економічної ситуації. Вона підкреслює,

що підприємства повинні звертати увагу на рівень обігових активів і на їхній вплив на здатність підприємства самостійно фінансувати поточну діяльність без залучення зайвих позик або кредитів» [51].

Вивчення оборотних активів також свідчить про еволюцію підходів до трактування цієї категорії в науковій літературі. Початково вчені акцентували увагу на фізичній характеристиці активів (як запасам або сировині), однак із розвитком бухгалтерії та фінансового аналізу оборотні активи стали розглядатися як складний економічний ресурс, що має кілька аспектів, таких як ліквідність, обіг, забезпечення поточних витрат та роль у фінансовому управлінні.

Важливим аспектом є те, що з часом оборотні активи стали сприйматися не лише як сума матеріальних ресурсів, а й як показник фінансової гнучкості підприємства, що визначає його здатність до швидкого реагування на зміни в ринковій ситуації та оптимального використання фінансових ресурсів. У сучасних умовах, у зв'язку з розвитком фінансових ринків та новітніх економічних теорій, трактування оборотних активів акцентує увагу на їхньому потенціалі в умовах змішаної економіки та глобалізації.

Оборотні активи підприємства можуть бути класифіковані за кількома критеріями, що дозволяє більш точно оцінити їх склад та роль у фінансовому управлінні.

1. За матеріальною сутністю:

- Запаси: Включають сировину, матеріали, готову продукцію, товарно-матеріальні цінності, що використовуються в процесі виробництва або для подальшого продажу.
- Дебіторська заборгованість: Відображає суму боргу з боку покупців за поставлені товари, виконані роботи або надані послуги, що ще не були оплачено.
- Грошові кошти та їх еквіваленти: Включають готівку, безготівкові кошти на рахунках підприємства, а також інші ліквідні активи, які можна швидко перетворити в грошові кошти.

2. За функціональним призначенням:

- Оборотні активи виробничого призначення: Це ті активи, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі, наприклад, сировина, основні матеріали, компоненти тощо.
- Оборотні активи фінансового призначення: Це короткострокові фінансові інвестиції, дебіторська заборгованість і грошові кошти, що використовуються для підтримки ліквідності та фінансування поточної діяльності підприємства.

3. За рівнем ліквідності:

- Високоліквідні активи: Це активи, які можна швидко перетворити в грошові кошти, наприклад, грошові кошти та їх еквіваленти.
- Малоліквідні активи: Це активи, що потребують певного часу для їх перетворення в грошові кошти, наприклад, дебіторська заборгованість або запаси.

Оборотні активи виконують кілька важливих функцій, без яких неможливо уявити нормальне функціонування підприємства:

1. Забезпечення безперервності виробництва: Оборотні активи, такі як сировина і матеріали, забезпечують сталість виробничого процесу. Вони є необхідними для здійснення виробничої діяльності і виконання замовлень.
2. Забезпечення ліквідності підприємства: Оборотні активи є основою ліквідності підприємства. Це дозволяє оперативно виконувати зобов'язання перед постачальниками, працівниками, державними органами, а також забезпечувати наявність грошових коштів для поточних потреб.
3. Інвестиційна функція: Оборотні активи також мають інвестиційну функцію, оскільки частина з них (наприклад, короткострокові фінансові інвестиції) може приносити додаткові доходи підприємству.
4. Функція управління потоком ресурсів: Оборотні активи забезпечують оптимальний потік ресурсів підприємства, дозволяючи мінімізувати

витрати на зберігання і обертання активів. Управління оборотними активами є важливим аспектом фінансового менеджменту.

Оборотні активи є основою фінансової стійкості підприємства. Їх ефективне управління безпосередньо впливає на рентабельність і ліквідність підприємства. Якщо підприємство має достатній обсяг оборотних активів, це забезпечує його здатність швидко реагувати на зміну ринкових умов, обслуговувати короткострокові зобов'язання, а також розвивати виробничі процеси.

Підприємства, що мають низький рівень оборотних активів, можуть стикнутися з проблемами з ліквідністю, що ускладнює виконання своїх фінансових зобов'язань, а також може призвести до необхідності звертатися до зовнішніх джерел фінансування, таких як кредитні лінії або позики.

На противагу цьому, надмірне накопичення оборотних активів (наприклад, запасів або дебіторської заборгованості) також може бути негативним, оскільки це може призвести до заморожування значних фінансових ресурсів, що могло б бути використано для інших цілей. Тому важливим є баланс у використанні оборотних активів.

Ефективне управління оборотними активами потребує комплексного підходу, включаючи:

1. Оптимізацію запасів: Підприємства повинні підтримувати оптимальний рівень запасів, уникаючи як їх дефіциту, так і надмірного накопичення, що може призвести до зайвих витрат на зберігання.
2. Управління дебіторською заборгованістю: Важливо швидко реагувати на затримки платежів і зменшувати кількість сумнівних боргів шляхом встановлення чітких умов оплати та контролю за своєчасним виконанням зобов'язань.
3. Моніторинг ліквідності: Підприємства повинні регулярно перевіряти свою ліквідність, щоб забезпечити можливість швидкої мобілізації ресурсів для покриття поточних зобов'язань.

Оборотні активи є важливою частиною майна підприємства, що визначає його здатність ефективно функціонувати на ринку та виконувати зобов'язання. Вони займають ключове місце у фінансовій стратегії підприємства, оскільки забезпечують безперервність виробничих процесів, ліквідність та ефективність фінансового управління. Враховуючи важливість оборотних активів, підприємствам необхідно розробляти стратегії для їх оптимального використання, а також здійснювати постійний моніторинг і контроль за їх обертанням, щоб забезпечити стабільний фінансовий стан і конкурентоспроможність.

Науковий аналіз трактування оборотних активів дозволяє виділити кілька важливих аспектів цієї категорії. Оборотні активи є не лише матеріальними ресурсами, але й важливими економічними інструментами, що забезпечують ліквідність, ефективність фінансових потоків та фінансову стабільність підприємства. Залежно від підходу вчених, оборотні активи можуть бути розглянуті як джерело фінансування, інструмент ліквідності чи навіть як важлива складова стратегії з управління фінансовими ризиками підприємства. Важливість оборотних активів для нормального функціонування підприємства не підлягає сумніву, і їх ефективне використання є ключовим аспектом у забезпеченні стійкості та розвитку будь-якого бізнесу.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку оборотних активів

Облік оборотних активів є важливим елементом у фінансовому управлінні підприємств, оскільки ці активи безпосередньо впливають на ліквідність і фінансову стабільність компанії. З метою забезпечення прозорості, узгодженості та порівнянності фінансової звітності в різних країнах розроблено нормативно-правові акти, що регулюють облік оборотних активів.

Оборотні активи – це активи, які використовуються в процесі поточної діяльності підприємства та перетворюються в грошові кошти або їх еквіваленти протягом одного року або операційного циклу підприємства. До них відносяться грошові кошти, дебіторська заборгованість, запаси матеріалів, товарів та інші короткострокові активи, що мають обмежений строк використання. Облік оборотних активів є необхідним для правильного визначення фінансового стану підприємства, а також для забезпечення виконання ним своїх зобов'язань.

В Україні облік оборотних активів регулюється рядом нормативно-правових актів, серед яких основними є Національні положення (станданти) бухгалтерського обліку, а також Податковий кодекс України.

Національні положення (станданти) бухгалтерського обліку є основою для ведення обліку в Україні. Зокрема, Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси» визначає правила обліку запасів, які є частиною оборотних активів. Згідно з цим стандартом, підприємства зобов'язані відображати наявність і рух запасів у бухгалтерському обліку, а також здійснювати їх оцінку за собівартістю.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість» регулює облік дебіторської заборгованості, яка є важливою складовою оборотних активів. У цьому документі зазначено, що дебіторська заборгованість повинна бути розкрита в фінансовій звітності за її справедливою вартістю або за вартістю, яку можна отримати від її погашення.

Податковий кодекс України також містить окремі положення щодо оборотних активів. Зокрема, він регулює облік та оподаткування операцій з оборотними активами, визначаючи методи амортизації, облік витрат на придбання запасів і їх оцінку для податкових цілей.

Особливу роль у регулюванні обліку оборотних активів відіграють Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), оскільки багато українських підприємств, що працюють на міжнародних ринках або мають іноземних інвесторів, повинні дотримуватися цих стандартів.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) є основним інструментом регулювання обліку оборотних активів в країнах, що дотримуються міжнародних стандартів, зокрема в Європейському Союзі, США, Канаді та інших країнах. Основними документами, що регулюють облік оборотних активів в рамках МСФЗ, є МСФЗ 2 «Запаси», МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості».

МСФЗ 2 «Запаси» є основним документом, який регулює облік запасів, що є важливою складовою оборотних активів. Згідно з цим стандартом, підприємства зобов'язані оцінювати запаси за собівартістю або за чистою реалізаційною вартістю, залежно від того, що є меншим. Це означає, що при зниженні ринкової вартості запасів підприємства повинні здійснити відповідне коригування їх вартості в бухгалтерському обліку [29].

МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» регулює облік фінансових активів, таких як дебіторська заборгованість та інвестиції, що також входять до складу оборотних активів. Цей стандарт вимагає від підприємств оцінювати фінансові активи на основі справедливої вартості, а також надавати детальну інформацію про фінансові інструменти в фінансовій звітності.

МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» встановлює принципи оцінки справедливої вартості активів та зобов'язань. Він визначає, як повинна оцінюватися вартість оборотних активів, що підлягають оцінці за справедливою вартістю, та встановлює процедури для обчислення цієї вартості.

Загалом, міжнародні стандарти фінансової звітності прагнуть забезпечити єдині принципи обліку та оцінки оборотних активів, що дають змогу здійснювати порівняння фінансової звітності різних підприємств, навіть якщо вони працюють у різних країнах з різними національними системами обліку.

Deloitte, одна з найбільших міжнародних аудиторських компаній, неодноразово досліджувала питання обліку оборотних активів у рамках

глобальних звітів. Одне з основних питань, яке піднімалося у їхніх дослідженнях, – це оцінка запасів і дебіторської заборгованості.

Deloitte вказує на важливість чіткої політики щодо оцінки запасів, оскільки неправильна оцінка може призвести до значних фінансових втрат. Одним з важливих моментів є застосування методів оцінки запасів, таких як FIFO (першим ухід – першим вихід) або LIFO (остання покупка – перша продаж). Враховуючи нестабільність світових ринків, Deloitte рекомендує застосовувати метод FIFO, оскільки він дає більш реалістичну картину вартості запасів на складах підприємств у разі інфляції [55].

Що стосується дебіторської заборгованості, Deloitte звертає увагу на необхідність регулярного проведення аналізу кредитного ризику і створення резерву сумнівних боргів. В умовах економічної нестабільності для багатьох підприємств важливо передбачити потенційні збитки від невиклати боргів.

Загалом, Deloitte підкреслює важливість регулярного оновлення політики обліку оборотних активів, що дозволяє підприємствам адаптуватися до змін на ринку і зберігати фінансову стабільність.

За даними PwC, одним із ключових аспектів є визнання і вимірювання фінансових інструментів, таких як дебіторська заборгованість, відповідно до МСФЗ 9. PwC зазначає, що важливою частиною цього процесу є класифікація дебіторської заборгованості на основі очікуваних кредитних збитків, що дозволяє більш точно оцінити реальний фінансовий стан підприємства [58].

Щодо запасів, PwC підкреслює необхідність застосування принципу оцінки за найнижчою з вартостей – собівартістю або чистою реалізаційною вартістю. Це дозволяє підприємствам враховувати зміни ринкової вартості і коригувати баланс відповідно до реальних умов.

Надання більш детальної інформації щодо оцінки оборотних активів у звітності сприяє кращому розумінню економічної ситуації підприємства для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін.

ЕУ вказує, що для забезпечення фінансової стійкості важливо підтримувати баланс між ліквідністю активів і зобов'язаннями. Зокрема,

аналіз оборотних активів допомагає визначити оптимальний рівень дебіторської заборгованості та запасів для підтримки поточної діяльності підприємства.

Важливою частиною звітності є врахування ризиків, пов'язаних з дебіторською заборгованістю. ЕУ рекомендує підприємствам розробити внутрішні політики для оцінки кредитного ризику та регулярно проводити аудит дебіторської заборгованості, щоб зменшити можливі збитки [56].

KPMG часто звертає увагу на впровадження технологій у процес обліку і покращення процесів управління оборотними активами. Згідно з їхніми дослідженнями, технології автоматизації можуть значно полегшити процес обліку та оцінки оборотних активів, зокрема через використання програмного забезпечення для управління запасами та впровадження систем для моніторингу дебіторської заборгованості [57].

1. Автоматизація обліку: KPMG зазначає, що автоматизація процесів обліку дозволяє зменшити ймовірність помилок, прискорити процес звітності та підвищити точність оцінки активів. Це дає змогу підприємствам своєчасно реагувати на зміни в ринкових умовах.
2. Моніторинг дебіторської заборгованості: Важливим аспектом, на який KPMG звертає увагу, є необхідність встановлення систем для моніторингу дебіторської заборгованості, щоб своєчасно виявляти проблеми з ліквідністю та уникати фінансових труднощів.

Порівнюючи національні та міжнародні підходи до обліку оборотних активів, можна виділити кілька ключових відмінностей та спільних рис.

- Оцінка запасів: В Україні за Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 9 запаси оцінюються за собівартістю, що включає витрати на їх придбання, транспортування та обробку. Водночас МСФЗ 2 дозволяє оцінювати запаси за чистою реалізаційною вартістю, якщо така вартість нижча за собівартість, і це дає підприємствам більшу гнучкість у коригуванні вартості запасів відповідно до ринкових умов.

- Дебіторська заборгованість: У національному обліку дебіторська заборгованість, відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 10, оцінюється за справедливою вартістю або за вартістю, яку можна отримати від її погашення. В МСФЗ 9 дебіторська заборгованість також оцінюється за справедливою вартістю, але підприємства повинні додатково враховувати потенційні збитки від знецінення дебіторської заборгованості через кредитний ризик.

- Ліквідність та фінансові інструменти: МСФЗ значно більше уваги приділяють оцінці ліквідності та визнанню фінансових інструментів серед оборотних активів. Міжнародні стандарти встановлюють більш чіткі вимоги до оцінки справедливої вартості фінансових активів та надають більше інформації про ризики, пов'язані з фінансовими інструментами.

Нормативно-правове регулювання обліку оборотних активів як на національному, так і на міжнародному рівні є важливим елементом для забезпечення прозорості, порівнянності та точності фінансової звітності підприємств. В Україні основними нормативно-правовими актами, що регулюють облік оборотних активів, є Положення (стандарти) бухгалтерського обліку та Податковий кодекс, в той час як міжнародне регулювання базується на МСФЗ, які забезпечують єдині правила обліку та оцінки активів на глобальному рівні.

З метою вдосконалення національного обліку, Україні варто продовжити інтеграцію в міжнародні стандарти, що сприятиме поліпшенню фінансової прозорості та підвищенню довіри до українських підприємств з боку іноземних інвесторів.

Аналіз обліку оборотних активів, проведений такими компаніями, як Deloitte, PwC, EY і KPMG, показує, що правильне управління оборотними активами є критично важливим для забезпечення фінансової стабільності підприємства. Важливими аспектами є:

- Оцінка запасів та дебіторської заборгованості за актуальними методами, зокрема за чистою реалізаційною вартістю.
- Постійне вдосконалення політик обліку і використання технологій для автоматизації процесів.
- Оцінка ризиків, пов'язаних з ліквідністю та кредитними збитками, а також своєчасне коригування облікових даних.

Таким чином, для ефективного обліку оборотних активів необхідно постійно адаптуватися до змін в міжнародних стандартах та використовувати найкращі практики, зокрема через інтеграцію з автоматизованими системами обліку та оцінки активів.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

2.1. Організаційно-методичні аспекти обліку виробничих запасів

Економічні трансформації в Україні тісно пов'язані з пошуком нових підходів до організації та управління виробництвом. Це вимагає відповідних змін в структурі господарського обліку, що, в свою чергу, зумовлює необхідність вдосконалення системи облікової інформації для прийняття управлінських рішень. Виробничі запаси (сировина, матеріали, паливо тощо) є основними елементами, на які спрямована праця, з метою створення готової продукції. На відміну від засобів праці, які зберігають свою форму у процесі виробництва і поступово переносять свою вартість на продукт, предмети праці повністю споживаються і миттєво переносять свою вартість на продукт, замінюючись після кожного циклу виробництва. У промисловості спостерігається тенденція до збільшення споживання товарно-матеріальних цінностей у виробничому процесі. Це зумовлено розширенням виробництва, значним зростанням частки матеріальних витрат у собівартості продукції та підвищенням цін на ресурси. У період переходу до ринкової економіки важливим аспектом є поліпшення ефективності використання виробничих запасів, що включає зниження витрат матеріалів та економію.

На сучасному етапі спостерігається тенденція до прискорення оборотності запасів на підприємствах, що сприяє зниженню їх обсягів. Проте, незважаючи на це, вони все ще залишаються важливим елементом для забезпечення нормальної роботи підприємства. Запаси на рівні компаній вимагають значних капіталовкладень, що визначає політику підприємства та впливає на рівень обслуговування в цілому. Проте багато підприємств не приділяють достатньої уваги оцінці своїх потреб у запасах, що призводить до надмірних витрат на їх утримання [42]. В результаті підприємства часто змушені інвестувати більше капіталу в запаси, ніж передбачалося. Отже,

виробничі запаси можна вважати частиною оборотних коштів підприємства, що є невід'ємною частиною поточних активів.

Для забезпечення нормальної господарської діяльності підприємствами всіх форм власності та галузей економіки використовуються виробничі запаси, що складають важливу частину активів підприємства. Вони забезпечують безперервність і стабільність діяльності, що гарантує економічну безпеку, але також вимагають великих капіталовкладень, особливо на великих промислових підприємствах. Від організації обліку запасів залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність і ефективність роботи в цілому.

Методологія обліку запасів і їх відображення у фінансовій звітності регулюється Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Запаси визнаються активами, якщо існує ймовірність отримання економічних вигод у майбутньому, і їх вартість можна достовірно визначити [35]. Важливою умовою успішного виробничого процесу є наявність і ефективне використання виробничих запасів. Проте, важливими залишаються питання вдосконалення документації оперативного та аналітичного обліку, зокрема автоматизації процесу обліку запасів. Вирішення цих проблем потребує розробки напрямків удосконалення методики обліку виробничих запасів, їх оцінки при вибутті, а також методики аналізу ефективності їх використання, зокрема, посилення інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні виробництвом.

З метою покращення обліку виробничих запасів рекомендується впорядкувати первинну документацію, впроваджувати типові уніфіковані форми та автоматизувати облікові роботи, підвищувати рівень контролю за прийманням, зберіганням і витратами сировини та комплектуючих. Крім того, необхідно забезпечити ефективний попередній і поточний контроль витрат матеріальних ресурсів, підвищувати точність оперативного обліку руху компонентів у виробництві, а також визначати резерви для зниження собівартості продукції (табл. 2.1). Таким чином, для оптимізації обліку

виробничих запасів та підвищення їх ефективного використання необхідно створити не тільки добре організовану документацію, але й оптимізувати виробничі процеси.

Таким чином, оптимізація обліку виробничих запасів передбачає розробку економічного механізму, який сприятиме поліпшенню якості обліку і забезпеченню ефективного використання ресурсів.

Таблиця 2.1

Основні напрями вдосконалення обліку виробничих запасів

Напрями вдосконалення обліку виробничих запасів	Опис заходів
Узагальнення теоретико-методологічних основ обліку, аналізу і контролю виробничих запасів, визначення їх суті та класифікації	Оцінка та узагальнення існуючих теоретичних підходів до обліку та контролю запасів, їх класифікація за різними ознаками (наприклад, за термінами використання, функціональним призначенням) для більш ефективного управління.
Удосконалення методико-організаційних основ фінансового та управлінського обліку виробничих запасів, а також їх контролю	Розробка та впровадження нових методик для більш точного та оперативного обліку запасів, включаючи організацію системи контролю для попередження помилок і зловживань у процесі їх використання.
Проектування системи економічного аналізу та контролю ефективності використання виробничих запасів	Створення комплексної системи для аналізу та оцінки ефективності використання запасів з метою оптимізації їх обігу і зниження витрат на придбання, зберігання та транспортування.
Розробка системи автоматизації обліково-аналітичних процедур в управлінні виробничими запасами	Впровадження автоматизованих систем для полегшення обліку та обробки даних, що дозволяє знизити людський фактор і підвищити точність у процесі обліку та контролю за виробничими запасами.

Запропонований механізм удосконалення обліку виробничих запасів може стати важливим чинником для успішного здійснення виробничого процесу (рис. 2.1). Удосконалення обліку запасів є ключовим елементом, що дозволяє підприємствам ефективно управляти своїми ресурсами, оптимізувати витрати та підвищити конкурентоспроможність. Спрощення оформлення операцій, пов'язаних з рухом виробничих запасів, забезпечує можливість ретельного та своєчасного проведення інвентаризацій, що, в свою чергу, дозволяє удосконалити методологію бухгалтерського обліку та

покращити планування будівництва складських приміщень. Це дає змогу ефективно визначати оптимальні обсяги запасів, а також підвищувати їх раціональне використання в процесі виробництва.

Напрямок удосконалення обліку виробничих запасів	Спрощення оформлення операцій, які пов'язані з оприбуткуванням та витратами матеріальних цінностей
	На картках складського обліку відображати і внутрішнє переміщення цінностей
	Необхідно стежити за ретельним і своєчасним проведенням інвентаризацій, контрольних та вибіркового перевірок
	Відпуск матеріалів у виробництво, де це доцільно, можна оформляти на підставі встановленого ліміту безпосередньо в картках складського обліку
	Удосконалити методологію бухгалтерського обліку матеріальних ресурсів
	Будівництво в достатній кількості складських приміщень, оснащених ваговими та вимірювальними приладами, мірною тарою та іншими пристосуваннями
Результат	Визначення оптимальної потреби у виробничих запасах, їх раціональне використання

Рис. 2.1. Економічний механізм удосконалення обліку виробничих запасів

Важливим напрямом удосконалення організації обліку виробничих запасів є розвиток процесу документування. Широке використання накопичувальних документів, таких як лімітно-забірні картки, відомості, а також картки складського обліку як витратних документів, дозволить значно полегшити і прискорити облік матеріальних ресурсів. Це зменшує ймовірність помилок, пов'язаних з веденням окремих документів, і знижує навантаження на працівників.

Ще одним важливим кроком є розробка єдиної форми документа на відпущення матеріалів, що підлягає машинній обробці. Цей документ має містити коди, які визначають напрямок використання матеріальних ресурсів: для основних виробів, запасних частин, товарів народного споживання тощо. Це дозволить значно зменшити кількість ручної праці та забезпечить точність

обліку, зокрема під час використання матеріалів для ремонту чи експлуатаційних потреб.

Для запобігання помилок у процесі збору та реєстрації даних про виробничі запаси, доцільно розробити детальні інструкції для виконавців. Такі інструкції можуть бути представлені у вигляді посадових інструкцій або графіків документообігу. Важливим аспектом є також створення системи заохочень і покарань, що мотивуватиме працівників до точного виконання своїх обов'язків. Крім того, регулярне проведення контрольних заходів, таких як ревізії та інвентаризації, дозволить виявляти можливі помилки та неефективні процеси в обліку запасів, що значно знижує ризики виникнення порушень.

Удосконалення обліку виробничих запасів потребує також використання уніфікованих форм документації на всіх ділянках обліку. Це дозволяє стандартизувати процеси обліку та забезпечити їх послідовність і точність. Крім того, важливо створити графіки документообігу, які чітко визначають терміни та відповідальних осіб за створення та перевірку первинних документів. Потрібно також передбачити контроль за правильністю оформлення документації з боку працівників бухгалтерії, щоб уникнути помилок при обробці даних.

Реалізація вищезгаданих напрямів удосконалення обліку виробничих запасів не лише сприятиме покращенню результативності та фінансово-економічної діяльності підприємств, а й допоможе знизити трудомісткість процесів обліку, забезпечуючи більш ефективний контроль за наявністю, рухом і використанням виробничих запасів. Це, в свою чергу, дозволить досягти економії матеріальних ресурсів і значно підвищить ефективність використання запасів на всіх етапах їх обігу.

Завдяки цьому, підприємства зможуть оптимізувати фінансово-господарську діяльність, знижуючи витрати на придбання та списання матеріалів, а також забезпечувати їх раціональне використання. У результаті покращиться якість обліку, що дозволить здійснювати якісний поточний

контроль за використанням виробничих запасів і зменшити ймовірність виникнення зайвих витрат. Відповідно, це позитивно вплине на ріст прибутку підприємства, підвищить його економічну ефективність і забезпечить йому конкурентні переваги на ринку.

Таким чином, удосконалення обліку виробничих запасів є необхідним кроком для забезпечення стабільності та розвитку підприємств в умовах постійних економічних змін. Розробка механізмів для покращення цього процесу допоможе зменшити витрати, підвищити ефективність управління і забезпечити належний рівень обслуговування виробничих потреб. В результаті оптимізації обліку виробничих запасів, підприємства зможуть забезпечити більшу фінансову стійкість і досягти кращих результатів у своїй діяльності.

Оптимізація обліку виробничих запасів є ключовим фактором ефективного управління ресурсами підприємства. Сучасні економічні трансформації вимагають вдосконалення методики обліку запасів з метою підвищення точності фінансової звітності, зниження витрат і підвищення конкурентоспроможності підприємств. Основними напрямками удосконалення є автоматизація облікових процесів, уніфікація документації, розробка ефективних методів контролю та впровадження сучасних інформаційних технологій. Це дозволяє знизити ризики помилок, оптимізувати витрати на зберігання та використання матеріальних ресурсів, а також забезпечити безперервність виробничого процесу.

Впровадження запропонованих заходів сприятиме покращенню фінансових показників підприємств, підвищенню точності управлінських рішень і забезпеченню їхньої стабільності в умовах ринкової економіки.

2.2. Особливості методики й організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості

Раціональна організація бухгалтерського обліку через застосування облікової політики є фундаментом для ефективного використання ресурсів підприємства, що важливо для його власника та системи управління. Крім того, вона сприяє справедливому розподілу доходів серед працівників і суспільства в цілому. Добре організований бухгалтерський облік, зокрема облік дебіторської заборгованості, є важливим джерелом інформації для керівництва підприємства, що допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо забезпечення платоспроможності та потреби в оборотних коштах.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», за організацію бухгалтерського обліку та формування облікової політики несе відповідальність власник або уповноважена особа, яка здійснює управлінські функції підприємства відповідно до законодавства та установчих документів.

Організація бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості включає ряд важливих етапів: визначення елементів облікової політики щодо дебіторської заборгованості та закріплення їх у розпорядчих документах, забезпечення точності, своєчасності та повноти обліку операцій, що стосуються заборгованості, а також обробка відповідних даних через спеціальні облікові процедури. Важливо також складати звітність про стан дебіторської заборгованості на основі зібраної та обробленої інформації.

Правильна організація обліку дебіторської заборгованості допомагає запобігти простроченню платежів та виникненню безнадійних заборгованостей. Процес розробки облікової політики є першим і важливим кроком у створенні ефективної системи бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості на підприємстві. Відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, підприємства часто мають можливість вибору між різними методами

та процедурами, що визначають облікову політику. Вибір цих параметрів потребує значної відповідальності від управлінців підприємства.

Для формулювання облікової політики дебіторської заборгованості доцільно аналізувати основні проблеми, що виникають при відображенні заборгованості в обліку та фінансовій звітності підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Основні проблеми відображення дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності

Проблема	Опис проблеми	Порушення стандартів
Відображення безнадійної заборгованості	Безнадійна заборгованість, що не відповідає критерію визнання активу, відображається у складі дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги.	Порушуються вимоги НП(С)БО 1 пп. 3, 16; НП(С)БО 10 пп. 4-11
Відсутність оцінки чистої реалізаційної вартості	В балансі дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги відображається за первісною вартістю. Не проводиться аналіз за строками непогашення і не визначається чиста реалізаційна вартість.	Порушуються вимоги НП(С)БО 10 п.7,
Некоректне нарахування резерву сумнівних боргів	Метод нарахування резерву сумнівних боргів не визначено в обліковій політиці.	Порушуються вимоги НП(С)БО 10 п.7
Невірний метод для розрахунку резерву сумнівних боргів	Для розрахунку резерву сумнівних боргів обирається метод, який не відповідає вимогам НП(С)БО 10 п.8.	Порушуються вимоги НП(С)БО 10 п.7
Некоректне використання рахунків для обліку авансів	Для обліку виданих авансів не використовується рахунок 371 “Розрахунки за виданими авансами”, а застосовуються інші рахунки (36, 63, 681).	Порушуються вимоги Інструкції про застосування Плану рахунків
Некоректне відображення дебіторської заборгованості	Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги відображається по дебету рахунку 63 або 685 замість правильного використання відповідних рахунків.	Порушуються вимоги Інструкції про застосування Плану рахунків
Невірне відображення в рядку Балансу	В баланс включається дебіторська заборгованість, що повинна відображатися в інших рядках, таких як операційна оренда, видані аванси, позики персоналу.	Порушуються вимоги НП(С)БО 1

Основним документом, який регулює облікову політику на підприємстві, є Наказ про облікову політику. У дослідженні С.Л. Берези запропоновано включити до цього наказу наступні елементи облікової

політики: розмежування видів діяльності, віднесення заборгованості до сумнівної, порядок створення резерву сумнівних боргів, а також порядок віднесення векселів до фінансових чи товарних і правила списання дебіторської заборгованості [1, с. 41].

Ми вважаємо доцільним внести певні зміни та доповнення в цей перелік елементів облікової політики, що дозволить більш детально охопити всі важливі аспекти організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості. Зокрема, запропоновано додати такі елементи: визначення видів діяльності підприємства, форма ведення обліку, методи визнання та оцінки дебіторської заборгованості, класифікація дебіторської заборгованості, критерії визнання заборгованості сумнівною, методи та періоди нарахування резерву сумнівних боргів, критерії для визнання заборгованості безнадійною, а також порядок списання безнадійної заборгованості (див. табл. 2.3).

Елементи облікової політики, зазначені в таблиці 2.3, повинні бути обов'язково включені в Наказ про облікову політику підприємства з чітким визначенням обраних варіантів для кожного з аспектів. Крім того, до цього наказу необхідно додавати відповідні додатки, які регулюють різні аспекти обліку, зокрема облік дебіторської заборгованості. Оскільки дебіторська заборгованість є важливим елементом фінансової стабільності підприємства, до додатків повинні входити робочий план рахунків, положення щодо ведення претензійно-позовної роботи, посадові інструкції для бухгалтерів, що займаються розрахунковими операціями, реєстри аналітичного обліку дебіторської заборгованості, а також порядок створення та використання резервів, зокрема резерву сумнівних боргів, і графік документообороту.

Раціональна організація бухгалтерського обліку дозволяє оптимізувати фінансове навантаження на підприємство, забезпечуючи його оперативне функціонування. Зокрема, ефективно організований облік дебіторської заборгованості допомагає керівництву отримувати точну і актуальну інформацію про стан боргів контрагентів, що сприяє своєчасному реагуванню на проблеми з платоспроможністю. Це дозволяє вживати відповідних заходів

щодо покращення фінансових показників підприємства, таких як відновлення платоспроможності контрагентів.

Таблиця 2.3

Елементи облікової політики підприємства щодо обліку дебіторської заборгованості

№ з/п	Елемент облікової політики	Характеристика елементу облікової політики
1	Види діяльності підприємства	Необхідно чітко визначити види діяльності, якими займається підприємство. Вибір заборгованості для нарахування резерву залежить від цих видів діяльності. Окремо зазначити перелік видів діяльності, що входять до операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.
2	Форма ведення обліку	Зазначення форми ведення бухгалтерського обліку, що впливає на сукупність та послідовність використання облікових регістрів. Форма обліку може бути ручною (журнальна, журнально-ордерна та ін.) або комп'ютеризованою.
3	Визнання та оцінка дебіторської заборгованості	Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо є ймовірність отримання майбутніх економічних вигод і сума заборгованості може бути достовірно визначена. Для заборгованості покупців і замовників додаються умови: передача ризиків і вигод покупцеві та відсутність подальшого контролю підприємства-продавця.
4	Класифікація та аналітика дебіторської заборгованості	Необхідно закріпити в Наказі перелік класифікаційних ознак та види на які поділяється дебіторська заборгованість для управлінських потреб. Також вказати розрізи аналітики для обліку заборгованості відповідно до обраної класифікації.
5	Визнання заборгованості сумнівною	Визначаються критерії визнання дебіторської заборгованості сумнівною, зокрема на підставі прострочення терміну погашення або порушення справи про визнання боржника банкрутом. Підтвердженням є відповідні договори або судові постанови.
6	Період та метод нарахування резерву сумнівних боргів	Визначити період проведення інвентаризації дебіторської заборгованості для створення резерву. Зазначити метод нарахування резерву, а також терміни і підстави його нарахування, наприклад, на підставі платоспроможності дебіторів або за строками виникнення заборгованості.
7	Визнання заборгованості безнадійною	Визначаються критерії для віднесення дебіторської заборгованості до безнадійної відповідно до вимог бухгалтерського та податкового законодавства.
8	Порядок списання безнадійної заборгованості	Зазначити порядок списання безнадійної заборгованості. Це включає в себе зазначення, що заборгованість списується з балансу на підставі розпорядження керівника після проведеної інвентаризації та письмового обґрунтування доцільності списання.

Водночас варто відзначити, що на багатьох підприємствах організація обліку дебіторської заборгованості знаходиться на низькому рівні. Найчастіше у обліковій політиці звертається увага лише на методику нарахування резерву сумнівних боргів, тоді як інші важливі аспекти залишаються без належної уваги. Для підвищення ефективності обліку та контролю дебіторської заборгованості необхідно внести корективи в облікову політику підприємства, включивши всі значущі елементи, що стосуються дебіторської заборгованості покупців та замовників. Це включає визначення видів діяльності підприємства, форми ведення обліку, критерії визнання та оцінки дебіторської заборгованості, класифікацію заборгованості, процедури для визнання заборгованості сумнівною і безнадійною, методи та періоди нарахування резерву сумнівних боргів, а також порядок списання безнадійної заборгованості.

Раціональна організація бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості є важливим елементом фінансової стабільності підприємства, що забезпечує контроль за станом розрахунків із контрагентами та запобігає виникненню безнадійних боргів. Основними проблемами в обліку дебіторської заборгованості залишаються некоректне відображення боргів, відсутність оцінки їхньої чистої реалізаційної вартості та неправильне нарахування резерву сумнівних боргів. Для їх усунення необхідно вдосконалити облікову політику підприємства, включаючи чітке визначення методів оцінки, класифікацію заборгованості та процедури її списання.

До основних проблем методики обліку дебіторської заборгованості можна віднести:

- недостатню деталізацію класифікації заборгованості у внутрішній обліковій політиці підприємства;
- формальний підхід до створення резерву сумнівних боргів, що не відповідає реальному ризику неповернення;
- відсутність системного моніторингу стану дебіторської заборгованості, що ускладнює контроль та планування грошових потоків;

- неузгодженість облікової та управлінської інформації щодо заборгованості.

Запровадження більш гнучкої класифікації дебіторської заборгованості за критеріями строків виникнення, ймовірності стягнення, сегментів контрагентів дозволить підвищити якість аналітичної інформації. Доцільно також розробити внутрішні стандарти щодо оцінки ризику неповернення. Для цього використовувати інструменти скорингу, коефіцієнтної оцінки фінансового стану контрагентів для визначення розміру резерву сумнівних боргів.

Використання спеціалізованого програмного забезпечення (ERP-систем) дозволить здійснювати оперативний контроль за строками погашення та формувати звіти для управління ризиками, а синхронізація облікових даних з аналітичними інструментами менеджменту сприятиме своєчасному реагуванню на зміни у платоспроможності контрагентів.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме: підвищенню достовірності показників фінансової звітності; зниженню ризику втрат від безнадійної заборгованості; покращенню фінансової дисципліни контрагентів; оптимізації обігових коштів та покращенню платоспроможності підприємства.

Впровадження запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності бухгалтерського обліку, покращенню фінансової звітності та зміцненню фінансового стану підприємств. Це дозволить своєчасно реагувати на ризики, зменшити фінансові втрати та оптимізувати управління оборотними коштами.

2.3. Удосконалення обліку грошових коштів для забезпечення платоспроможності підприємства

Сучасний розвиток економіки характеризується процесами, які демонструють, що її загальна стабільність безпосередньо залежить від фінансової надійності суб'єктів господарювання. Основним показником цієї надійності є здатність підприємств самостійно генерувати достатні грошові ресурси для забезпечення подальшої діяльності та зростання. Грошові кошти відіграють ключову роль у функціонуванні суб'єктів господарювання, установ та організацій, виступаючи не лише окремим елементом бухгалтерського обліку, а й універсальним вимірником усіх інших облікових категорій.

Для кращого розуміння сутності грошових коштів у сучасній науковій літературі наголошується, що їхня природа найкраще розкривається через виконувані функції. Традиційно виокремлюють п'ять ключових функцій грошей: міра вартості, засіб обігу, накопичення, платежу та світові гроші. Завдяки своїй багатофункціональності грошові кошти стають складним об'єктом для дослідження, а також включаються до сфери активного управління фінансами.

Згідно з Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», грошові кошти охоплюють готівку, кошти на банківських рахунках і депозити до запитання. Водночас, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 7 «Звіт про рух грошових коштів» визначає їх як готівку в касі та кошти на депозитах до запитання. Відповідно до національних норм обліку, до складу грошових коштів підприємств входять готівкові кошти, рахунки в банках та депозити, що можуть бути зняті на вимогу.

Аналіз питань, пов'язаних із визначенням сутності поняття «грошові кошти», привертає увагу як українських, так і зарубіжних науковців. Відмінності в підходах до трактування цього поняття простежуються в

роботах таких дослідників, як І.С. Несходовський, С.М. Остафійчук, В.І. Єфіменко, Й.С. Завадський та Г.В. Осовська.

І.С. Несходовський трактує їх як функціональний показник, що слугує абстрактним вимірником економічних процесів і явищ, який визнається платіжним засобом.

Деякі науковці розглядають грошові кошти як окремий вид активів підприємства, серед яких варто відзначити С.М. Остафійчука та В.І. Єфіменка. Водночас, Й.С. Завадський і Г.В. Осовська визначають грошові кошти як доходи та фінансові надходження.

Таким чином, аналіз теоретичних підходів у сучасній економічній літературі демонструє відсутність єдиного визначення поняття «грошові кошти». Це зумовлено тим, що інформація про них використовується для різних цілей, а також тим, що вони відіграють ключову роль у виконанні різноманітних функцій у ринкових умовах господарювання.

Проблематика класифікації грошових коштів, а не лише їх розгляду як самостійного об'єкта, привернула увагу багатьох українських та зарубіжних дослідників [36; 40]. Ефективна класифікація цих коштів є фундаментом для організації аналітичного обліку, який, у свою чергу, формує інформаційну основу для управління платоспроможністю підприємств. Тому важливо приділяти значну увагу класифікації грошових потоків під час розробки моделі їх управління.

Розглянемо детальніше основні види грошових потоків підприємства, які виникають у процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, відповідно до чинного бухгалтерського законодавства (табл. 2.4). Поділ витрат і надходжень грошових коштів за видами діяльності дає змогу об'єктивніше оцінювати рівень платоспроможності підприємства, оскільки надає управлінському персоналу необхідні дані про сутність та особливості здійснюваних операцій. Це, у свою чергу, дозволяє аналізувати, які господарські процеси забезпечують приплив фінансових ресурсів, а які

спричиняють їх відтік, що безпосередньо впливає на фінансову стійкість підприємства.

Таблиця 2.4

Рух грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності

Вид діяльності	Виплати	Надходження
Операційна діяльність	- заробітна плата - заборгованість поставальникам - податки та відсотки - інше	- від реалізації товарів та надання послуг - відсотки, дивіденди, винагороди - інше
Інвестиційна діяльність	- заборгованість за придбані довгострокові активи - довгострокові інвестиції у цінні папери - позики видані	- від реалізації довгострокових активів - від реалізації довгострокових інвестицій - інше
Фінансова діяльність	- дивіденди - викуп акцій власної емісії - повернення залучених коштів	- від випуску боргових зобов'язань - від випуску акцій або інших інструментів власного капіталу

Завдяки такій деталізації особи, які ухвалюють управлінські рішення, отримують змогу оцінювати ефективність різних видів діяльності та виявляти чинники, що сприяють узгодженості надходжень і витрат грошових коштів. Рациональне та збалансоване управління фінансовими ресурсами відіграє ключову роль у забезпеченні платоспроможності підприємства. Доступ до повної, достовірної та оперативної інформації про рух грошових коштів сприяє підвищенню якості управлінських рішень, які безпосередньо впливають на фінансову стабільність компанії.

Отже, для підвищення ефективності управління грошовими потоками та фінансовою діяльністю підприємства доцільно впроваджувати систему

показників грошових потоків, що слугуватимуть індикаторами фінансової стійкості, платіжної дисципліни та рівня платоспроможності [9].

Різні науковці по-різному трактують поняття «платоспроможність», проте більшість із них визначає її як здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання. Наприклад, Н.М. Давиденко визначає платоспроможність як «наявність у компанії грошових коштів і їх еквівалентів, достатніх для своєчасного погашення кредиторської заборгованості» [10]. В.М. Вовк під цим поняттям розуміє «наявність ліквідних активів, достатніх для виконання короткострокових фінансових зобов'язань у будь-який момент» [6].

З іншого боку, В.І. Іващенко та М.А. Болюх [20] розглядають платоспроможність як один із ключових показників фінансового стану підприємства. І.М. Макарчук [26] визначає її як «узагальнюючий індикатор стабільності фінансового становища», а І.В. Зятковський [19] ототожнює це поняття із фінансовою стійкістю компанії.

Таким чином, аналізуючи різні підходи до визначення платоспроможності, можна зробити висновок, що це багатогранне поняття, яке охоплює не лише можливість своєчасного виконання фінансових зобов'язань, а й загальну фінансову стійкість суб'єкта господарювання.

Г.В. Савицька розглядає платоспроможність у тісному взаємозв'язку з ліквідністю підприємства та його балансу, порівнюючи цю залежність із будівництвом багатоповерхового будинку. Вона зазначає, що кожен поверх є важливим, але неможливо звести другий рівень без першого, а третій – без двох попередніх. Іншими словами, ліквідність балансу, яка ґрунтується на узгодженості активів і пасивів, є базовою основою для ліквідності та платоспроможності підприємства. Водночас підприємство з хорошою діловою репутацією та стабільною платоспроможністю має більше можливостей підтримувати свою ліквідність [48].

Процес регулювання платоспроможності охоплює аналіз та управління рухом грошових потоків підприємства. Управління передбачає оцінку

фінансових ресурсів, а методи цієї оцінки залежать від цілей використання отриманих результатів. Аналіз платоспроможності здійснюється на основі різних систем показників, серед яких ключовими є статистичний і динамічний підходи.

Одним із найбільш доступних методів управління платоспроможністю є складання підприємством матричного балансу, який за формою подання відрізняється від традиційного бухгалтерського балансу. У цій таблиці статті пасиву розташовуються за рівнем терміновості їх погашення, тоді як статті активу – в порядку зменшення ліквідності. Такий формат дозволяє керівництву підприємства чітко визначити, які активи формуються за рахунок певних пасивів, наскільки достатні власні джерела фінансування, обсяг оборотних коштів тощо.

Основна мета управління грошовими потоками полягає у досягненні рівноваги між надходженнями та витратами фінансових ресурсів, що забезпечує стійкість фінансового стану підприємства та його платоспроможність.

Управлінський облік грошових коштів є внутрішнім інструментом підприємства, який спрямований на ефективне керування фінансовими потоками. Він включає розрахунок обороту грошових коштів, їх аналіз, прогнозування, визначення оптимального залишку та складання бюджетів поточних надходжень і витрат.

Головним завданням управлінського обліку є отримання детальної інформації про рівень грошових надходжень і витрат для кожного центру відповідальності. Для цього підприємства формують управлінську звітність про рух грошових коштів, яка допомагає ухвалювати обґрунтовані фінансові рішення та забезпечувати стабільну діяльність компанії.

Для підприємств найціннішим є саме обліковий масив даних, що є частиною економічної та управлінської інформації. Такі дані можуть подаватися у вигляді натуральних, трудових, якісних або вартісних показників.

Управлінська звітність має кілька ключових характеристик: вона містить виключно ті показники та аналітичні аспекти, які безпосередньо впливають на ухвалення управлінських рішень; може відрізнятися залежно від особливостей діяльності головних і дочірніх компаній; підлягає щорічному оновленню; допускає використання різних методик обчислення фінансових показників; базується на розумінні керівниками економічних процесів, що відбуваються в компанії [36].

Одним із основних інструментів управління є Звіт про рух грошових коштів, який фіксує всі грошові надходження та витрати підприємства в розрізі його діяльності. Він складається з трьох головних розділів:

- Операційні грошові потоки, що відображають рух коштів у межах основної діяльності компанії.
- Інвестиційні грошові потоки, які охоплюють операції з довгостроковими активами.
- Фінансові грошові потоки, що включають надходження та витрати, пов'язані з довгостроковими зобов'язаннями та власним капіталом.

Залежно від специфіки діяльності підприємства та управлінських потреб, до звіту можуть включатися додаткові розділи.

Також у практиці фінансового менеджменту використовують управлінські звіти у форматі касових бюджетів, які включають платіжні календарі, графіки майбутніх виплат та інструменти контролю за рухом грошових коштів. Крім того, формується управлінська звітність за центрами відповідальності, що дозволяє відстежувати ефективність діяльності окремих підрозділів.

Управлінська звітність є важливим елементом інформаційного забезпечення підприємства, що сприяє зміцненню фінансової дисципліни, забезпеченню контролю за касовими операціями та оптимізації використання грошових ресурсів.

Однією з найпоширеніших проблем, з якими стикаються компанії, є дефіцит грошових коштів. Тому забезпечення належної платоспроможності,

ліквідності та досягнення максимального прибутку є ключовими завданнями фінансового управління.

Серед нагальних питань обліку грошових коштів слід виділити:

1. Коректне визнання та класифікацію фінансових ресурсів.
2. Достовірне відображення руху коштів у фінансовій звітності.
3. Організацію ефективного контролю за збереженням і використанням грошових коштів.
4. Оптимізацію фінансових надходжень і виплат, а також формування бази даних для аналізу фінансових ризиків і можливостей.
5. Своєчасне та повне відображення руху грошових потоків у системі обліку [4].

Додатковою проблемою є недостатній рівень розвитку управлінського обліку на підприємствах, що ускладнює формування якісної звітності про рух грошових коштів. Відсутність належної практики ведення такого обліку може негативно впливати на фінансову стабільність компанії та її здатність до стратегічного планування.

Одним із ключових способів оптимізації управління грошовими потоками в будівельній галузі є вдосконалення організації та методології їх обліку. Це включає:

- Поліпшення інформаційного забезпечення фінансового управління шляхом впровадження єдиної інформаційної політики, яка передбачає створення структурованої управлінської звітності.
- Удосконалення методики бухгалтерського обліку грошових коштів, що включає чітку класифікацію руху фінансових ресурсів, зміну підходів до аналітичного обліку та складання звітності.
- Гармонізацію політики управління грошовими потоками із суміжними напрямками діяльності, включаючи договірну політику, для забезпечення фінансової рівноваги у коротко- та довгостроковому періодах.

Для будівельного підприємства, в т. ч. ТОВ «Тернопільбуд» важливо мати ефективну систему обліку фінансових ресурсів, яка дозволить

контролювати джерела їх надходження, витрати на різні види робіт та проєктів, а також загальний рівень платоспроможності компанії.

З цією метою доцільно створити спеціальні синтетичні рахунки, аналітичні рахунки та субрахунки, що відображатимуть джерела надходжень та напрями витрачання грошових коштів відповідно до специфіки будівельного бізнесу.

Пропонується впровадити управлінський рахунок 32 «Грошові потоки за видами діяльності», що включатиме такі субрахунки:

- 321 «Грошові потоки від операційної діяльності»
- 322 «Грошові потоки від фінансової діяльності»
- 323 «Грошові потоки від іншої діяльності»

Для будівельного підприємства доцільно розробити такі аналітичні рахунки в межах субрахунку 321 «Грошові потоки від операційної діяльності»:

- 321.1 «Будівництво житлових об'єктів»
- 321.2 «Будівництво комерційних об'єктів»
- 321.3 «Ремонтно-реставраційні роботи»
- 321.4 «Проектно-кошторисні роботи»

Цей підхід дає можливість аналізувати, які напрями діяльності приносять найбільший дохід, які є збитковими, а також контролювати доцільність продовження роботи за певними видами проєктів (табл. 2.5).

Запропонований управлінський рахунок має транзитний характер, тобто використовується для накопичення та аналізу фінансової інформації, необхідної керівництву підприємства. Усі надходження будуть відображатися за дебетом рахунку, а витрати – за кредитом. Це дозволить контролювати залишки коштів, напрями їх використання, а також періодичність надходжень.

На практиці впровадження такої системи не спричинить додаткового навантаження на бухгалтерію, оскільки програмне забезпечення для ведення обліку може автоматично обробляти дані після налаштування.

Формування управлінського звіту на основі цієї системи рахунків дасть змогу підприємству отримувати детальну інформацію про рух грошових

коштів у розрізі окремих проєктів, виявляти прибуткові напрямки, оптимізувати фінансові витрати та приймати стратегічні рішення щодо подальшої діяльності.

Таблиця 2.5

Звіт про грошові потоки від операційної діяльності для будівельного підприємства (ТОВ «Тернопільбуд»)

No	Назва рахунку	За минулий звітний період, тис. грн.	За звітний період, тис. грн.
		Надходження	Витрачання
1	321 «Грошові потоки від операційної діяльності»		
2	321.1 «Будівництво житлових об'єктів»		
3	321.2 «Будівництво комерційних об'єктів»		
4	321.3 «Ремонтно-реставраційні роботи»		
5	321.4 «Проектно-кошторисні роботи»		
6	Результат (прибуток/збиток) (рядок 1 – (2+3+4+5))		

Ефективне управління грошовими потоками є критично важливим для фінансової стійкості будівельного підприємства. Воно забезпечує баланс між надходженнями та витратами, що дозволяє підтримувати необхідний рівень ліквідності та фінансової стабільності. Для досягнення цієї мети необхідно впровадити систему інформаційного забезпечення на основі облікових даних, що дасть змогу управлінському персоналу приймати виважені фінансові рішення. Важливим кроком у цьому напрямі є розширення аналітичного обліку через введення транзитного рахунку 32 «Грошові потоки за видами діяльності», доповненого субрахунками 321, 322, 323 та детальними аналітичними рахунками для різних видів будівельної діяльності.

Запровадження такої системи дозволить підприємству ефективніше контролювати фінансові потоки, визначати ключові джерела доходів і витрат та забезпечувати стабільний фінансовий стан.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

3.1. Внутрішній аудит оцінки оборотних активів

Створення умов для функціонування підприємств у найближчому майбутньому залежить від внутрішніх та зовнішніх факторів. Важливим внутрішнім інструментом системи управління підприємств, який здатний забезпечувати позитивні тактичні та стратегічні результати є служба внутрішнього аудиту (СВА). Впровадження процедур внутрішнього аудиту особливо важливе у виробничих підприємствах, оскільки їхня діяльність є формою управління процесами трансформації оборотних активів. Тому методичні оцінки змін з оборотними активами потребують систематичних перевірок та оперативного коригування діяльності відповідних підрозділів з боку внутрішніх аудиторів. Внутрішній аудит оцінки оборотних активів має бути регламентований, а порядок та послідовність виконання аудиторських процедур мають забезпечуватися апробованими на підприємство методичними рекомендаціями або внутрішньофірмовими положеннями щодо аналізу та оцінки фактів господарського життя з оборотними активами. Для забезпечення впорядкованої та ефективної діяльності підприємств необхідно розробити внутрішньофірмові регламенти, які мають містити організаційні аспекти та методичні характеристики процедур контролю за точністю оцінки активів при проведенні внутрішніх аудиторських перевірок [38].

Внутрішньогосподарські локальні документи щодо перевірки точності та обґрунтованості оцінки оборотних активів повинні складатися з наступних контрольних точок: - сутність та порядок організації та проведення внутрішньогосподарського контролю оцінки оборотних активів; - зміст, характер та послідовність процедур внутрішнього аудиту оцінки оборотних активів; - забезпечення керівництва підприємства інформацією про точність оцінки активів та їх вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства в цілому та його окремих центрів відповідальності [11].

Ефективність процедур внутрішнього аудиту оцінки оборотних активів залежить від детального опрацювання методики послідовного проведення внутрішнього контролю, яка має бути докладною інструкцією для внутрішніх аудиторів та засобом контролю управлінського персоналу підприємства. Внутрішній аудит процедур оцінки оборотними активами можна поділити на три етапи: підготовка та планування перевірки; виконання контрольних процедур та збирання якісної інформації; аналіз та узагальнення зібраних аудиторських доказів, а також сприяння при прийнятті управлінських рішень за результатами вивчення та аналізу питань оцінки оборотних активів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Етапи організації та проведення внутрішнього аудиту оцінки оборотних активів

Етап	Дії
Підготовчий етап	- Аналіз методів оцінки оборотних активів за обліковою політикою підприємства - Планування процедур внутрішнього аудиту оцінки оборотних активів на різних стадіях
Етап збору та оцінки інформації	- Збір аудиторських доказів (інформації) та аналіз ризиків помилок - Розробка механізму профілактики порушень і помилок працівниками при оцінці оборотних активів
Підсумковий етап	- Складання довідок, звітів і рекомендацій щодо підвищення точності оцінки оборотних активів організації

На збереження якісних та вартісних параметрів оборотних активів насамперед впливають умови їх зберігання. Внутрішні аудитори зобов'язані встановити ступінь пристосованості спеціальних приміщень та місць зберігання, а також рівень їхньої завантаженості. При оцінці умов зберігання сировини, матеріалів, товарів та готової продукції фахівці СВА повинні вивчити ємність складського господарства та температурний режим, наявність вимірювальних приладів та порядок забезпечення охорони. Слід зазначити,

що відповідальне виконання своїх посадових обов'язків завідувачами складів і ферм, касирів та інших матеріально відповідальних осіб є основою достовірності оцінки та ефективного використання оборотних активів. Тому внутрішнім аудиторам важливо перевіряти наявність договорів із працівниками, відповідальними за безпеку та точний вимір (оцінку) оборотних активів, а також рівень їх професійних компетенцій.

На попередній стадії організації внутрішнього аудиту оцінки оборотних активів та процесів їх трансформації внутрішні аудитори проводять тестування функціональної діяльності працівників систем обліку та внутрішнього контролю (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Робочий документ «Внутрішній аудит оцінки систем обліку та внутрішнього контролю фактів господарського життя з оборотними активами»

Зміст питання	Варіанти відповідей	Примітки
Чи включені в облікову політику організації аспекти обліку та оцінки оборотних активів?	Так	Із облікової політики аудитори визначають види та характер аудиторських доказів, які можуть бути зібрані під час перевірок
Контролюються норми та нормативи при плануванні потреби в оборотних активах?	Так	Перевірка економічних нормативів наявності та використання оборотних активів впливає на резерви покращення виробничих показників
Своєчасно складаються первинні документи, що підтверджують рух і оцінку оборотних активів?	Так	Первинні документи підтверджують факти здійснення господарських операцій і їх санкціонування керівництвом
Організовано аналітичний облік за видами оборотних активів, матеріально відповідальними особами та місцями їх зберігання?	Так	Правильна класифікація оборотних активів є основою їх оцінки та ефективності використання
Систематично перевіряють графік документообігу та звіряються дані щодо оцінки оборотних активів у реєстрах аналітичного та синтетичного обліку?	Так	Спеціаліст аналізує порушення в документообігу, а доцільність фактів господарської діяльності аудитор встановлює, порівнюючи інформацію з різних джерел
Встановлено порядок організації та проведення інвентаризації оборотних активів?	Так	Перевірка фактичної наявності різних видів оборотних активів залежить від специфіки активів та умов їх зберігання

Зміст питання	Варіанти відповідей	Примітки
Проводиться аналіз і оцінка оптимального поєднання матеріальних витрат із даними щодо виходу продукції?	Так	Матеріальні витрати впливають на обсяг готової продукції, а обґрунтованість витрат визначається їх економічною доцільністю

Специфіка внутрішнього аудиту кожного підприємства визначається не тільки особливостями спеціалізації та технології виробництва продукції, а й станом систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Керівник СВА організації зобов'язаний розробити тест-запитання, за допомогою якого можна оцінити рівень якості та надійності виконання своїх службових функцій працівниками бухгалтерії та внутрішнього контролю [3]. Організація внутрішнього аудиту оборотних активів, а також надійне виконання контрольних процедур щодо оцінки фактів господарського життя підрозділів підприємства можливі на основі облікової та економічної інформації з різних джерел (рис. 3.1).

Джерела інформації при внутрішньому аудиті оцінки оборотних активів
Первинні документи з обліку надходження, наявності та руху оборотних активів
Розрахунки фінансових та економічних відділів щодо оцінки потреби в оборотних активах
Облікова політика та регламенти, що встановлюють правила оцінки оборотних активів
Реєстри аналітичного та синтетичного обліку оборотних активів і матеріальних витрат
Розшифрування бухгалтерського балансу (розділ 2) та галузева звітність

Рис. 3.1. Облікові та економічні джерела інформації при внутрішньому аудиті оцінки оборотних активів

На етапі збору та оцінки інформації внутрішні аудиторі застосовують різні аудиторські процедури перевірок по суті, збираючи документальні, фактичні та аналітичні аудиторські докази про стан оцінки оборотних активів. При цьому комплексна перевірка точності оцінки оборотних активів на різних

циклах діяльності підприємства неможлива без інформації з реєстрів управлінського обліку та фінансово-аналітичних розрахунків усіх економічних підрозділів підприємства. Тому внутрішні аудитори, застосовуючи процедури документального контролю та на основі аналізу стану первинного обліку, оцінюють економічну доцільність надходження та використання оборотних активів. «Внутрішні аудитори мають проаналізувати господарську специфіку трансформації оборотних активів, використовуючи інформацію з первинних облікових і зведених документів» [3]. Як відомо, оборотні активи є сукупністю оборотних засобів виробництва та обігу авансованих для забезпечення безперебійної фінансово-господарської діяльності підприємств за рахунок синхронізації масштабів циклів постачання, виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг). «Тому спеціалістам СВА важливо систематично контролювати процес оцінки потреби підприємства в оборотних активах та формування оптимальних пропорцій між окремими складовими елементами оборотних активів на різних стадіях їх використання» [3].

У цілому нині перелік та особливості застосовуваних аудиторських процедур і характер зібраних аудиторських доказів залежить від каналів надходження (створення) оборотних активів і джерел інформації (табл. 3.3).

При внутрішньому контролі трансформації оборотних активів з однієї форми до іншої слід встановити наявність розпорядчих документів на переміщення активів та їх відповідність виробничим та фінансовим умовам діяльності організації. «Аудитори, використовуючи арифметичний метод, можуть оцінити дотримання облікової політики підприємства для формування вартісних параметрів оборотних активів» [3].

Внутрішні аудитори перевіряють точність оцінки оборотних активів у певній послідовності. Спочатку аналізуються вартісні параметри матеріалів та сировини, які можуть бути використані у виробничій діяльності підприємства.

Таблиця 3.3

**Робочий документ внутрішнього аудиту «Методика перевірки
обґрунтованості оцінки оборотних активів»**

№ п/п	Канали надходження активів	Характер аудиторських процедур оцінки оборотних активів	Джерела інформації
1	За договорами купівлі- продажу	Внутрішні аудитори вивчають за договорами спосіб постачання матеріальних цінностей і порядок їх доставки до місць зберігання та використання. Обґрунтованість формування вартості при постановці на облік визначають арифметичним методом, виходячи з цін придбання та всіх інших економічно виправданих витрат. Важливо враховувати вимоги облікової політики щодо оцінки придбаних оборотних активів.	Контракти, рахунки-фактури, накладні, прибуткові ордери (форма № М-4), акти про приймання матеріалів (форма № М-7)
2	За договорами дарування	Під час аналізу вартості оборотних активів, отриманих безоплатно, аудитори порівнюють ринкові ціни на аналогічні активи. Якщо в організації не було операцій із придбання або створення аналогічних цінностей, як джерело інформації можуть використовуватись різні каталоги та інші інформаційні ресурси.	Договори дарування, бухгалтерські довідки, розрахунки, первинні документи
3	За договорами з засновниками (учасниками) організації	Вартість оборотних активів, отриманих як внесок засновників, аудитори перевіряють на основі документів оцінки експертами або узгодження самими засновниками. Також важливо вивчити умови та місце передачі права власності засновниками.	Установчі договори, довідки експертів-оцінювачів, первинні документи з обліку оборотних активів
4	За договорами міни	Внутрішні аудитори під час перевірки точності оцінки оборотних активів, отриманих від контрагентів за договорами міни, аналізують вартісні параметри вибулих з організації активів. Важливо не допустити заниження цін на передані за договорами міни цінності порівняно з проданими аналогічними активами.	Контракти, первинні документи з обліку оборотних активів
5	Отримання готової продукції та власної сировини	У процесі аналізу собівартості готової продукції та сировини власного виробництва внутрішні аудитори вивчають особові рахунки різних виробничих підрозділів та оцінюють ступінь дотримання методичних галузевих рекомендацій щодо обліку витрат, розрахунку собівартості та облікової політики організації.	Виробничі звіти (особові рахунки) центрів витрат, первинні документи з обліку готової продукції

Повноту оприбуткування та точність оцінки готової продукції та інших результатів господарської діяльності (наприклад, сировину та матеріали власного виробництва) внутрішні аудитори перевіряють на основі аналізу масштабу виробництва, собівартості сировини та норм витрати матеріалів на одиницю продукції. Інформаційною базою може бути зведений бюджет виробництва. Потім на основі аналізу характеру взаємин із покупцями та замовниками аудитори оцінюють нормативи коштів у сфері обігу [3].

Поєднання різних процедур контролю здійснення фактів господарського життя з кожної групи оборотних активів та точності їхньої грошової оцінки є основою якісного здійснення внутрішньогосподарського контролю в організаціях. При використанні комплексного підходу внутрішні аудитори можуть отримати докази достатнього обсягу, виходячи з яких виявляються резерви підвищення ефективності оборотних активів.

Удосконалення процедур контролю запасів є необхідним для досягнення кількох важливих цілей:

1. Запобігання помилкам і зловживанням, пов'язаним із запасами.
2. Виявлення слабких ланок в організації управління запасами.
3. Усунення можливих проблем при їх використанні.
4. Надання рекомендацій і проведення консультацій щодо оптимізації використання запасів та впливу цього процесу на фінансові результати підприємства.

Для того щоб забезпечити ефективний контроль над запасами, важливо зосередитись на таких аспектах:

- витрати на зберігання запасів;
- витрати на транспортування;
- стан якості запасів;
- ціни та знижки, які пропонують постачальники;
- необхідність запасів для підприємства;
- точність відпуску запасів для виробництва;
- дотримання норм використання запасів при виготовленні продукції;

- витрати на замовлення;
- втрати через псування товарів;
- складання планів постачання;
- витрати, пов'язані з браком на виробництві;
- наявність страхових запасів;
- рівень управління запасами на кожному етапі виробничого процесу;
- періодичність інвентаризацій залежно від типу запасів.

Для ефективного управління запасами підприємствам доцільно застосовувати комплекс методів, таких як:

- економічний аналіз операцій із запасами;
- статистичні та техніко-економічні розрахунки щодо обігу запасів;
- аналітичне групування запасів;
- моніторинг щоденних змін у залишках запасів;
- прогнозування стану надходження та використання запасів;
- інші аналітичні методи в залежності від цілей управління запасами.

Заключний етап контролю включає:

- виявлення допустимих та критичних відхилень від плану руху запасів;
- перевірку точності даних обліку і результатів аналізу витрат, продуктивності та ефективності;
- розробку стратегії для захисту майнових і фінансових інтересів підприємств;
- формування програми дій для покращення якості та кількості запасів.

Отже, впровадження ефективних процедур контролю дозволяє уникнути помилок і зловживань, усунути слабкі місця в організації управління запасами та здійснювати керівні консультації щодо ефективного використання запасів та їх впливу на фінансові результати підприємства.

Внутрішній аудит оцінки оборотних активів є важливим інструментом управління підприємством, який сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів, запобіганню фінансовим ризикам і забезпеченню достовірності фінансової звітності.

Основними завданнями внутрішнього аудиту є контроль за точністю оцінки активів, аналіз їхнього використання та визначення шляхів оптимізації процесів управління запасами. Для цього необхідно вдосконалювати внутрішньофірмові регламенти, забезпечувати чітку методологію оцінки та контролю, а також систематично перевіряти умови зберігання і використання оборотних активів.

Запровадження комплексного підходу до внутрішнього аудиту, використання сучасних аналітичних методів і впровадження автоматизованих систем дозволять підприємствам зменшити фінансові втрати, підвищити ефективність управління та забезпечити стабільність фінансово-господарської діяльності.

3.2. Аналіз ефективності використання оборотних активів

Оборотні активи є важливою складовою активів підприємства, що використовуються в процесі господарської діяльності та забезпечують безперервний виробничий цикл.

Основною особливістю оборотних активів є їх висока ліквідність, тобто можливість швидкого перетворення в грошові кошти. Ефективне управління цими активами забезпечує стабільність фінансового стану підприємства, скорочення витрат на їх утримання, підвищення прибутковості діяльності.

Аналіз ефективності використання оборотних активів спрямований на оцінку раціональності їх залучення та управління з метою підвищення рентабельності підприємства. Основними завданнями аналізу є:

- Визначення структури оборотних активів і динаміки їх змін.
- Оцінка коефіцієнтів оборотності активів, що відображають швидкість їх обігу.
- Виявлення факторів, що впливають на ефективність використання активів.
- Розробка заходів щодо оптимізації управління оборотними активами.

Аналіз ефективності використання оборотних активів проводиться за допомогою кількісних та якісних методів. Основні методи аналізу включають:

- Горизонтальний аналіз, що передбачає порівняння показників за кілька періодів для оцінки їх динаміки.
- Вертикальний аналіз, який дозволяє визначити частку кожного елемента оборотних активів у загальному балансі підприємства.
- Коефіцієнтний аналіз, що передбачає розрахунок показників оборотності активів.
- Факторний аналіз, спрямований на виявлення основних причин зміни показників ефективності.

До основних показників аналізу ефективності використання оборотних активів належать:

1. Коефіцієнт оборотності оборотних активів (КОА), що визначає кількість оборотів оборотних активів за певний період.
2. Тривалість обороту оборотних активів (ТОА), що показує середній період часу, за який активи проходять повний цикл обороту.
3. Рентабельність оборотних активів (РОА) характеризує ефективність використання активів для отримання прибутку.
4. Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості дозволяє оцінити фінансову стійкість підприємства.

Фактори, що впливають на ефективність використання оборотних активів, поділяються на зовнішні та внутрішні:

- Зовнішні фактори: економічна ситуація, інфляція, рівень попиту та конкуренції, державне регулювання.
- Внутрішні фактори: структура активів, ефективність управління запасами, політика роботи з дебіторами, якість фінансового менеджменту.

Для покращення ефективності використання оборотних активів підприємства можуть впроваджувати такі заходи:

1. Оптимізація управління запасами – впровадження сучасних логістичних систем, застосування методики JIT (Just-in-Time).
2. Зменшення дебіторської заборгованості – контроль за платіжною дисципліною клієнтів, запровадження системи факторингу.
3. Раціональне використання грошових коштів – інвестування в короткострокові фінансові інструменти.
4. Поліпшення управління кредиторською заборгованістю – оптимізація умов співпраці з постачальниками.
5. Збільшення рентабельності оборотних активів – підвищення ефективності виробництва, скорочення витрат.

Аналіз ефективності використання оборотних активів є ключовим інструментом управління фінансовими ресурсами підприємства. Використання відповідних методів аналізу та розрахунків основних показників дозволяють оцінити стан активів і розробити стратегію їх покращення. Оптимізація оборотних активів сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства, зниженню витрат та збільшенню прибутковості діяльності.

Для проведення аналізу оборотних активів ТОВ «Тернопільбуд» розглянемо зміни у складі активів за 2022 і 2023 роки з допомогою горизонтального та вертикального аналізу. Даний аналіз дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства, виявити основні тенденції у зміні активів і на основі цього зробити висновки та рекомендації.

Горизонтальний аналіз полягає в порівнянні величини кожного показника на початок і кінець звітного періоду, що дає змогу оцінити зміни в абсолютних і відносних величинах.

1. Оборотні активи:
 - На початок 2023 року оборотні активи становили 383,95 млн грн, а на кінець року - 424,79 млн грн, що означає збільшення на 10,64% (або на 40,84 млн грн).

- Зростання оборотних активів свідчить про розширення діяльності підприємства, що є позитивним сигналом для його фінансової стабільності.

2. Дебіторська заборгованість:

- Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги зросла з 155,91 млн грн на початок року до 201,55 млн грн на кінець року (+29,3%, або +45,64 млн грн).
- Збільшення дебіторської заборгованості може свідчити про значне зростання обсягів продажу або зниження платоспроможності клієнтів. Важливо звернути увагу на резерви сумнівних боргів, яких у звітний період не було.

3. Грошові кошти:

- Грошові кошти у національній валюті зросли з 33,18 млн грн до 35,18 млн грн (+6,02% або +2 млн грн).
- Це свідчить про збільшення ліквідності підприємства та можливість покриття поточних зобов'язань.

4. Інші оборотні активи:

- Інші оборотні активи зменшились з 80,60 млн грн до 79,24 млн грн (-1,68% або -1,36 млн грн).
- Це може свідчити про зменшення інших активів, що не пов'язані безпосередньо з операційною діяльністю.

Вертикальний аналіз передбачає оцінку кожного компонента активів і пасивів як частини загальної суми активів на початок і кінець звітного періоду.

1. Структура активів:

- Оборотні активи на кінець 2023 року становили 26,74% від загальної вартості активів, що на 2,46% більше, ніж у 2022 році (24,28%).
- Це свідчить про збільшення частки оборотних активів у загальній структурі активів, що є позитивним для ліквідності підприємства.

2. Структура дебіторської заборгованості:

- Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги займає 47,45% від загальної суми оборотних активів у 2023 році, що на 4,26% більше, ніж у 2022 році.
- Це вказує на зростання обсягів кредитування клієнтів, що може бути як позитивним, так і негативним фактором, залежно від платоспроможності цих клієнтів.

3. Грошові кошти:

- Частка грошових коштів у національній валюті в загальному обсязі оборотних активів зросла на 0,51%, що свідчить про підвищення рівня ліквідності підприємства.

Аналіз оборотних активів ТОВ «Тернопільбуд» за 2022-2023 роки виявив кілька ключових моментів:

1. Зростання оборотних активів: Збільшення оборотних активів на 10,64% свідчить про розширення виробничої та фінансової діяльності підприємства. Це позитивно впливає на ліквідність, оскільки підприємство має більший обсяг ресурсів для покриття поточних зобов'язань.
2. Зростання дебіторської заборгованості: Значне збільшення дебіторської заборгованості на 29,3% може бути як результатом збільшення обсягів продажу, так і ознакою проблем з оплатою з боку клієнтів. Це потребує додаткового контролю за управлінням дебіторською заборгованістю і можливою необхідністю створення резервів сумнівних боргів.
3. Збільшення грошових коштів: Зростання грошових коштів є позитивним сигналом, оскільки підприємство має більші можливості для виконання зобов'язань і фінансування поточної діяльності.
4. Інші оборотні активи: Зменшення інших оборотних активів свідчить про ефективніше використання ресурсів у порівнянні з попереднім роком.

За результатами проведеного аналізу вважаємо за доцільне сформулювати наступні рекомендації:

1. Посилити управління дебіторською заборгованістю: Рекомендується більш ретельно моніторити дебіторську заборгованість та знижувати ризики, пов'язані з неплатоспроможністю клієнтів. Важливо створити резерви сумнівних боргів для покриття можливих втрат від неплатежів.
2. Оптимізація використання оборотних активів: Потрібно продовжувати ефективно управляти оборотними активами, особливо товарними запасами, щоб уникнути їх надлишку або затоварювання, що може призвести до блокування коштів.
3. Розширення фінансових резервів: Збільшення ліквідних коштів є позитивним, але важливо забезпечити достатній рівень фінансових резервів для покриття можливих форс-мажорних ситуацій або коливань на ринку.
4. Збільшення частки власного капіталу: Для забезпечення фінансової стабільності та зменшення залежності від зовнішніх кредитів доцільно збільшити частку власного капіталу в загальній структурі пасивів. Це дозволить зменшити ризики, пов'язані з борговими зобов'язаннями.

Таким чином, ТОВ «Тернопільбуд» демонструє позитивну динаміку в рості оборотних активів, однак для забезпечення стійкості та мінімізації фінансових ризиків підприємству слід звернути увагу на управління дебіторською заборгованістю та оптимізацію фінансових ресурсів.

Аналіз ефективності використання оборотних активів ТОВ «Тернопільбуд» за 2022-2023 роки включає розрахунок основних показників ефективності (табл. 3.4), таких як:

1. Коефіцієнт оборотності оборотних активів

$\text{Коб} = \frac{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації}}{\text{Середнє значення оборотн. активів}}$

2. Тривалість обороту (в днях)

$\text{Тоб} = 365 / \text{Коб}$

3. Рентабельність оборотних активів

$\text{ROA} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середнє значення оборотних активів}} \times 100\%$

Таблиця 3.4

Результати аналізу ефективності використання оборотних активів**ТОВ «Тернопільбуд»**

Показник	2023 рік	2022 рік
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,17 рази	0,86 рази
Тривалість обороту (дні)	312 днів	426 днів
Рентабельність оборотних активів (%)	2,64%	2,03%

За результатами аналізу ефективності використання оборотних активів ТОВ «Тернопільбуд» у 2022–2023 роках (табл. 3.4) було виявлено позитивні зміни у фінансово-господарській діяльності підприємства. Основними показниками, що характеризують ефективність управління оборотними активами, є коефіцієнт оборотності, тривалість обороту та рентабельність оборотних активів.

- Коефіцієнт оборотності оборотних активів у 2023 році становив 1,17 рази, що є вищим показником порівняно з 0,86 рази у 2022 році. Це означає, що кожна грошова одиниця, вкладена в оборотні активи, поверталася у вигляді виручки швидше, ніж у попередньому році.
- Тривалість обороту оборотних активів скоротилася з 426 до 312 днів. Це свідчить про зменшення періоду, необхідного для повного циклу перетворення активів у готову продукцію та їх реалізації.
- Рентабельність оборотних активів зросла з 2,03% до 2,64%, що є позитивним сигналом про підвищення прибутковості використання активів підприємства.

Такі результати свідчать про покращення операційної ефективності компанії, але водночас залишаються можливості для подальшого удосконалення управління оборотними активами.

Незважаючи на позитивні зміни, аналіз фінансових показників дозволяє виявити кілька проблем, що впливають на ефективність використання оборотних активів:

1. Надлишковий рівень дебіторської заборгованості – хоча загальна дебіторська заборгованість зросла, рівень її управління потребує покращення. Особливо це стосується дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, яка значно збільшилася.
2. Повільне вивільнення запасів – збільшення виробничих запасів без відповідного зростання обсягів виробництва може вказувати на їхню неефективну структуру або проблеми з реалізацією продукції.
3. Значні коливання в кредиторській заборгованості – помітне зниження кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги свідчить про можливий тиск на оборотний капітал через необхідність швидкого погашення зобов'язань перед постачальниками.
4. Недостатня ефективність використання грошових коштів – хоча залишки грошових коштів у національній валюті зросли, відсутність поточних фінансових інвестицій може свідчити про невикористання можливостей отримання додаткового доходу.

Для подальшого покращення використання оборотних активів ТОВ «Тернопільбуд» доцільно впровадити такі заходи:

1. Оптимізація управління дебіторською заборгованістю
 - Впровадження системи моніторингу стану дебіторської заборгованості, що дозволить зменшити ризики виникнення безнадійних боргів.
 - Запровадження гнучкої системи знижок для клієнтів, які здійснюють платежі в коротші терміни.
 - Використання факторингових послуг для швидкого отримання коштів за реалізовану продукцію.
2. Покращення управління запасами
 - Аналіз складу та структури виробничих запасів для виявлення надлишкових або недостатньо використовуваних матеріалів.
 - Оптимізація логістичних процесів для зменшення часу зберігання матеріалів та скорочення витрат на складське господарство.

- Використання сучасних методів управління запасами (наприклад, JIT – Just-In-Time), що дозволить мінімізувати витрати на їх утримання.

3. Оптимізація кредиторської заборгованості

- Використання переговорів із постачальниками для отримання більш гнучких умов оплати (відстрочення платежів без додаткових витрат).
- Запровадження системи планування грошових потоків для уникнення касових розривів.
- Контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості для збереження фінансової стійкості підприємства.

4. Раціональне використання грошових коштів

- Розміщення тимчасово вільних коштів у короткострокові фінансові інструменти (депозити, облігації) з метою отримання додаткового прибутку.
- Запровадження автоматизованих систем управління фінансами для оптимального розподілу ресурсів.

5. Підвищення рентабельності оборотних активів

- Проведення маркетингових досліджень для виявлення нових каналів збуту та розширення ринку продукції.
- Оптимізація виробничих витрат через впровадження енергоефективних технологій та використання сучасного обладнання.
- Вдосконалення цінової політики з метою підвищення маржинальності продукції.

Аналіз ефективності використання оборотних активів є важливим інструментом оцінки фінансового стану підприємства та визначення шляхів підвищення його прибутковості. Дослідження ефективності оборотних активів ТОВ «Тернопільбуд» за 2022–2023 роки виявило позитивну динаміку – зросли

коефіцієнт оборотності, ліквідність та рентабельність активів, що свідчить про покращення операційної діяльності.

Однак зростання дебіторської заборгованості та повільне вивільнення запасів створюють фінансові ризики, які потребують додаткового контролю. Для подальшого підвищення ефективності управління оборотними активами доцільно вдосконалити систему управління дебіторською заборгованістю, оптимізувати товарні запаси, покращити використання грошових коштів та контролювати співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості.

Запровадження запропонованих заходів дозволить підвищити ліквідність, знизити фінансові ризики та збільшити прибутковість діяльності, що сприятиме зміцненню конкурентоспроможності підприємства на ринку.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження отримано наступні результати, що полягають у вдосконаленні теоретико-методичних та організаційних аспектів обліку оборотних активів:

1. Оборотні активи є невід'ємною складовою майна підприємства, що визначає його здатність ефективно працювати в ринкових умовах та виконувати фінансові зобов'язання. Вони відіграють ключову роль у фінансовій стратегії компанії, забезпечуючи безперервність виробничого циклу, ліквідність і стабільність фінансового управління. Усвідомлюючи їхню значущість, підприємства повинні розробляти ефективні стратегії управління, здійснювати систематичний контроль та аналіз обертання активів для підтримки фінансової стійкості та конкурентних переваг. Наукові підходи до розуміння оборотних активів дозволяють виділити кілька важливих аспектів цієї категорії. Вони не лише виступають матеріальними ресурсами, а й виконують функцію фінансових інструментів, що забезпечують ліквідність, стабільність грошових потоків і загальну фінансову стійкість компанії. У різних концепціях оборотні активи можуть розглядатися як джерело фінансування, елемент управління ризиками чи стратегічний фактор, що впливає на довгострокову прибутковість підприємства. Їх ефективне використання є запорукою стійкого розвитку бізнесу.

2. Національні та міжнародні норми регулювання обліку оборотних активів відіграють важливу роль у забезпеченні прозорості фінансової звітності та її відповідності міжнародним стандартам. В Україні цей процес визначається Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та Податковим кодексом, тоді як на глобальному рівні використовуються Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), які забезпечують єдність підходів до оцінки та обліку активів. Для посилення міжнародної інтеграції та підвищення довіри до українських компаній

важливо продовжувати адаптацію національного бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів.

3. Аналіз обліку оборотних активів, здійснений провідними аудиторськими компаніями, такими як Deloitte, PwC, EY та KPMG, свідчить про те, що ефективне управління активами є основним фактором фінансової стабільності підприємства. Основними рекомендаціями є:

- Оцінка запасів і дебіторської заборгованості відповідно до сучасних методів, зокрема з використанням чистої реалізаційної вартості.
- Автоматизація облікових процесів для підвищення точності обліку та зменшення впливу людського фактора.
- Управління ризиками ліквідності та кредитних втрат, що включає регулярний перегляд облікової політики та оцінку платоспроможності дебіторів.

4. Вдосконалення обліку оборотних активів має базуватися на інтеграції сучасних технологій, автоматизованих систем і гнучкої облікової політики, що дозволить підвищити якість фінансової звітності, оптимізувати витрати та підвищити конкурентоспроможність підприємства. Одним із важливих аспектів управління оборотними активами є правильна методика й організація бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості. Її некоректне відображення, відсутність оцінки чистої реалізаційної вартості та невірне формування резервів сумнівних боргів можуть спричиняти фінансові ризики для підприємства. Для їх мінімізації необхідно чітко визначити методи оцінки заборгованості, класифікацію активів та правила їх списання.

5. Раціональна організація управління грошовими потоками є критично важливою для фінансової стійкості підприємств. Для цього доцільно використовувати аналітичні методи оцінки, запроваджувати системи фінансового моніторингу та формувати стратегії управління ліквідністю. Зокрема, одним із ефективних рішень є розширення аналітичного обліку через впровадження спеціальних рахунків, що забезпечить прозорість руху коштів і допоможе приймати більш обґрунтовані фінансові рішення.

6. Внутрішній аудит оцінки оборотних активів є необхідним елементом ефективного управління, який сприяє підвищенню рівня фінансового контролю, запобігає можливим ризикам та забезпечує достовірність фінансової інформації. Основними напрямками його вдосконалення є запровадження внутрішніх регламентів контролю, застосування сучасних методологій аналізу та автоматизованих систем для моніторингу руху активів.

7. Аналіз ефективності використання оборотних активів є ключовим інструментом оцінки фінансового стану підприємства. Дослідження діяльності ТОВ «Тернопільбуд» за 2022–2023 роки показало позитивні зміни у показниках оборотності, ліквідності та рентабельності активів, що свідчить про покращення ефективності використання ресурсів. Так., коефіцієнт оборотності оборотних активів у 2023 році становив 1,17 рази, що є вищим показником порівняно з 0,86 рази у 2022 році. Це означає, що кожна грошова одиниця, вкладена в оборотні активи, поверталася у вигляді виручки швидше, ніж у попередньому році. Тривалість обороту оборотних активів скоротилася з 426 до 312 днів. Це свідчить про зменшення періоду, необхідного для повного циклу перетворення активів у готову продукцію та їх реалізації. Рентабельність оборотних активів зросла з 2,03% до 2,64%, що є позитивним сигналом про підвищення прибутковості використання активів підприємства.

Разом з тим, певні фактори, зокрема зростання дебіторської заборгованості та повільне вивільнення запасів, можуть створювати додаткові фінансові ризики. Тому для підвищення ефективності управління оборотними активами необхідно:

- Оптимізувати роботу з дебіторами, зокрема контролювати рівень заборгованості та своєчасність її погашення.
- Поліпшити управління товарними запасами, застосовуючи сучасні логістичні підходи, такі як JIT (Just-in-Time).
- Використовувати короткострокові фінансові інструменти для раціонального управління грошовими коштами.

- Оптимізувати кредиторську заборгованість, покращуючи умови співпраці з постачальниками та запроваджуючи планування грошових потоків.
- Підвищувати рентабельність активів через впровадження інноваційних методів управління витратами та вдосконалення виробничих процесів.

У підсумку, оптимізація обліку та управління оборотними активами є стратегічним завданням для підприємств, які прагнуть забезпечити фінансову стійкість і покращити ефективність діяльності. Впровадження автоматизованих систем, посилення фінансового контролю та застосування сучасних методів аналізу дозволить підприємствам зменшити ризики, оптимізувати ресурси та зміцнити свої конкурентні позиції на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Береза С.Л. Побудова облікової політики відображення грошових активів та дебіторської заборгованості. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2003. №1(23). С. 35-44.
2. Болгар Т.М., Кальченко А.О. Шляхи підвищення ефективності управління активами підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. № 14. С. 765-771.
3. Булат Г. В. Інформаційна модель внутрішнього аудиту оборотних активів. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 2018, 2: 199-203.
4. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту : переклад з англ. Київ : Молодь, 1997. 1000 с.
5. Бровко Л. І., Юрченко А. А., Королькова Т. В. Оптимізація оборотних активів та їх вплив на діяльність підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 2. С. 16–22.
6. Бугай О., Вовк В. Ліквідність та платоспроможність: економічна суть та експертна оцінка. *Галицький економічний вісник*. 2013. № 3. С. 169–173.
7. Булат Г. В., Гуменюк А. Ф. Аналіз дебіторської заборгованості та напрями удосконалення управління нею. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 222–226.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2020_1_41
8. Бурак І.О., Гиршкан Р.Р. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління оборотними активами суб'єкта підприємницької діяльності. *Молодий вчений*. 2018. № 5. С. 277-281.
9. Губачова О.М. Деякі аспекти управління рухом грошових коштів та їх вплив на фінансовий стан підприємства. *Економіка і регіон*. 2005. № 2(5). 252 с.

- 10.Давиденко Н.М. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 36–40.
- 11.Дехтяр Н.А., Дейнека О.В., Голик Д.В. Оптимізація структури оборотних активів підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. №1 (12). С. 289-293.
- 12.Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства. *Економіка і організація управління*. 2018. № 1. С. 75–85.
- 13.Донін Є.О. Політика управління оборотними активами сучасного підприємства. *Фінанси, облік, банки*. 2017. № 1. С. 231-240.
- 14.Дробишева О. О., Гречка А. О. Шляхи оптимізації дебіторської заборгованості промислового підприємства з метою підвищення рівня його платоспроможності. *Вісник Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України. Економічні науки*. 2019. Вип. 1. С. 66–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdndiceen_2019_1_11
- 15.Дуброва Н. П., Лисухо І. В. Аналіз структури оборотних активів та ефективності їх використання на підприємстві. *Інтернаука : Міжнародний науковий журнал*. 2020. № 18(2). С. 13–18. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2020_18\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2020_18(2)_4)
- 16.Єрмолаєва М.В., Черненко К.В., Гафіяк А.М. Облік грошових коштів та застосування інформаційних технологій. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка*, 2018. Вип. 191. С. 215-222.
- 17.Єфіменко В.І., Лук'яненко Л.І. Облік у зарубіжних країнах : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2005. 211 с.
- 18.Завадський Й.С. Словник економічних термінів: менеджмент, маркетинг, підприємництво. Житомир : ЖІТІ, 1999. 444 с.

- 19.Зятковський І.В. Фінанси підприємств : навчальний посібник. 2 вид., перероб. та доп. Київ : Кондор, 2003. 364 с.
- 20.Іващенко В.І., Болюх М.А. Економічний аналіз господарської діяльності. Київ : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2001. 204 с.
- 21.Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 року № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
- 22.Купріна Н. М., Ступницька Т. М., Антонюк О. П., Величко О. М. Сучасні аспекти фінансового аналізу оборотних активів підприємства. *Економіка харчової промисловості*. 2021. Вип. 3. Т. 13. С. 46–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2021_13_3_6
- 23.Лещенко Л. М. Управління оборотними активами на підприємствах України. Київ: КНЕУ, 2019. С. 112–118.
- 24.Логінова Н. С. Фінансовий аналіз і управління оборотними активами підприємства. Харків: ХНЕУ, 2017. С. 87–92.
- 25.Макаренко А. Ф. Ліквідність та платоспроможність підприємства. Одеса: Фенікс, 2020. С. 65–70.
- 26.Макарчук І.М. Платоспроможність і ліквідність аграрних підприємств. *Фінанси України*. 2014. № 4. С. 120–126.
- 27.Мельникова О., Швець І. Управління оборотними коштами в умовах інноваційного підприємництва. *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 29-30 березня 2018 р.* Київ : КНЕУ, 2018. С. 54–56.
- 28.Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів від 10.01.2007 року № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07#Text>
- 29.Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
- 30.Мордань Є. Ю., Сумченко А. О. Методичний підхід до побудови системи управління оборотними активами підприємства. *Вісник*

- Сумського державного університету. Сер. Економіка. 2019. № 4. С. 24–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2019_4_5
31. Навроцький Н.О. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 1(2). С. 97-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_1%282%29_22.
32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 7. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
33. Національний стандарт (положення) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» від 08.10.1999 року № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>
34. Національний стандарт (положення) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999 року № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
35. Національний стандарт (положення) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 року № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
36. Несходовський І.С. Облік грошових коштів та контроль їх виконання в підприємствах торгівлі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. Київ, 2009. 20 с.
37. Носань Н.С., Мартінович В.Г. Сутність та генезис економічної категорії «оборотний капітал підприємства». *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 15. С. 272-275.
38. Олександренко І. В. Методичні підходи до діагностики оборотних активів підприємства. *Бізнес Інформ*. 2014. № 2. С. 277–283. URL: <http://nbuv.gov.ua>
39. Осовська Г.В., Юркевич О.О., Завадська Й.С. Економічний словник. Київ : Кондор, 2007. 358 с.

40. Остафійчук С.М. Грошові кошти та їх еквіваленти – найліквідніші активи підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. № 33. С. 215–220.
41. Павленко О.П., Бурсук Г.Ю. Фінансовий аналіз оборотних активів та оптимізація джерел їх формування. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 981–984.
42. Пеняк Ю.С., Рудь О.О. Актуальні проблеми управління виробничими запасами в умовах воєнного стану в Україні. *Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку бізнесу, фінансово-кредитних та облікових систем : матеріали II Міжнар. науково-практ. конф., м. Харків, 20 травня 2022 р. Харків, 2022*. С. 172–174.
43. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
44. Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні. Затверджене Постановою правління Національного банку України від 29.12.2017 № 148. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>.
45. Польова Т.В., Рєзнік А.С. Оцінка ефективності використання виробничих запасів як підґрунтя для прийняття зважених управлінських рішень. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2017. №2. С. 106–112.
46. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : станом на 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
47. Протасов В. С. Економіка підприємства. Київ: Наукова думка, 2018. С. 125–132.
48. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навчальний посібник, 2 вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2005. 662 с.
49. Собчишин В. М., Драчук С. О., Джангіров О. Г., Домбровський А. Ю. Управління дебіторською заборгованістю підприємства з метою

- уникнення кризи неплатежів. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_11_34
- 50.Соколов І. Б. Фінансове управління на підприємстві. Львів: ЛНУ, 2016. С. 149–152.
- 51.Тарасенко Н. О. Теорія і практика управління оборотними активами. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2021. С. 50–55.
- 52.Терещенко С. І., Федай В. В. Ефективне використання оборотних активів підприємством. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Економіка і менеджмент*. 2019. Вип. 2. С. 67–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_ekon_2019_2_14
- 53.Тютюнник Я.В. Сучасні підходи до визначення економічної сутності оборотних активів підприємства. *Економіка та держава*. 2021. № 4. С. 157–162.
- 54.Юрій Л. В. Економічна теорія та практика управління активами підприємства. Дніпропетровськ: ПДАУ, 2018. С. 76–83.
- 55.Deloitte (2023). Global Survey on Financial Reporting and Accounting. URL: <https://www2.deloitte.com/global/en.html> .
- 56.Ernst & Young (EY) (2022). Global Finance Insights: Financial Statements and Asset Management. URL: <https://www.ey.com/>.
- 57.KPMG (2023). Financial Reporting and Corporate Governance in Practice. URL: <https://home.kpmg/>.
- 58.PwC (2022). Annual Report on Financial Accounting and Reporting Standards. URL: <https://www.pwc.com/>.